

*Mij Heeren en vromen gemaek boeren van Kerkum
bekende verrijng der stoffe Jegenwinstige handichheit,
dat my heeren verheft Boertel ten Nollhuuse, Ertke
tytel gaken. Kay vromen den Heeren van Nollhuuse,
in sijner wachte by de stollen huuse, so fier als die van
Nollhuuse daerom beladen kende. Ende in klein heere ten
achtte tijde wach, in die gouden, ende Boertel end gane
verrijng in gebuyg gaket dat bin, om sijnen schone, gemene
den sijn end twee verrijng al mit taal te vullen detwilt del
bin. Ende de verrijng penninghe hebben tij wach verrijng
den Nollhuuse kende, die kenen Boere sijn. Nollhuuse
daerom de kenen verrijng Boertel off sijnen verrijng,
dat alle tij ten Nollhuuse in die wach, al mit taal ten verrijng
schullen te deure, in Nollhuuse de verrijng delten.*

Boorn & Boerschop

G. J. LANS
TRANSPORTBEI

Jaargang 25 / 2015

Een uitgave van de heemkondevereniging Borne
Verschijnt 3 keer per jaar

Nummer 2

Colofon

Bestuur van de vereniging

F.A. Nijkamp (voorzitter), A.M. Velthuis, (secretaris), F.H.S.M. Mars (penningmeester), L. Bult, A.M.A. Haak - Beune, B.J. Hogeweg, J.I. van de Ven, (leden).

Secretariaat

Welemanserf 5, 7622 HT BORNE
tel.: 074 266 70 79
e-mail: info@heemkundeborne.nl

Website

www.heemkundeborne.nl

Lidmaatschap

Persoonlijk lidmaatschap € 18,- per jaar; gezinslidmaatschap € 24,- per jaar.

Bank

Rabobank Borne, rek.nr.:
NL43RABO0145637409

Redactie Boorn & Boerschop

J. Haak en A. Tanke

Redactieadres

Van Deinsteestraat 33, 7621 XL Borne.
tel.: 074 266 43 92
e-mail: boornenboerschop@ziggo.nl

Ondersteuning en advies

H. ten Thije en J.J. Grootenboer

Omslag ontwerp

J. Haak

Inzenden kopij

Aan het redactieadres. De redactie kan bij publicatie in overleg met de auteur artikelen, inkorten, splitsen en redigeren.

Uiterste inzenddatum volgende nummer

15 oktober 2015

Foto's in dit blad

De redactie heeft haar uiterste best gedaan rechthebbenden te achterhalen. Mocht u van mening zijn dat u rechten kunt laten gelden op afgebeelde foto's, dan kunt u zich melden bij het bestuur van de vereniging.

Verspreiding

Via boekhandel Bruna, VVV, Museum Bussemakerhuis en de penningmeester van de vereniging, allen te Borne.

Losse nummers

€ 4,00 (porto € 2,00)

Abonnement

Inbegrepen bij het lidmaatschap van de heemkundevereniging.

Overname van de inhoud van dit blad, of delen daaruit, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Grote foto op de voorpagina

Werkzaamheden in de Grotestraat.

Bron: Collectie HIP, bibliotheek Borne.
Foto geschonken door mevr. Lansink.

Geachte lezers.

De redactie wil eenieder bedanken die ons na het uitkomen van het dikke, kleurrijke oorlogs- en bevrijdingsnummer ons complimenteert met mooie uitgave. Deze complimenten zijn natuurlijk ook voor de diverse auteurs bedoeld. Ook namens de redactie: bedankt.

Na dit nummer, nu een wat bescheidener blad, maar zeker niet minder interessant. Ook nu hebben de verschillende schrijvers weer hun best gedaan om u weer een zeer lezenswaardig verenigingsorgaan te presenteren.

De redactie.

Inhoud

Colofon	<i>Redactie</i>	1
Het verhaal van het erve "Meulenbroek"	<i>Martin Thiehatten</i>	2
't Spookhuis in Hertme	<i>Annemie Mulders</i>	8
Informatie van ons HIP	<i>Martin Thiehatten</i>	11
't Oetkeren	<i>Johan Kwast</i>	12
Heemkundevereniging Borne springlevend	<i>Jan Wegter</i>	13
Uit de Bornse Courant van januari 1986	<i>Harry Filart</i>	14
Het kalfje van de jongs van Wegter	<i>Jan Wegter</i>	17
In en om Hengeloo, Borne en Delden 3	<i>Viator</i>	18
Schoolklas oet Boorn (1947)	<i>Gé Nijkamp</i>	23
Moo kent heure jongs	<i>Zwier Kremer</i>	24
Wie herkent wie?	<i>Anja Tanke</i>	26
Boekennieuws	<i>Jan F. Deckwitz</i>	27
Nog leverbare uitgaven		28

Het verhaal van erve Meulenbroek

Martin Thiehatten

Aan de Meulenbroeksweg te Hertme staat de oude boerderij Erve Meulenbroek. Het boerenerf is al eeuwen in het bezit van de familie Meulenbroek. In 1582 was het erf eigendom van Hans Albrecht van Reede zu Brandlicht, afkomstig van huis Saasveld en domheer van Münster.

In genoemd jaar koopt Bertolt ten Mollenbroeck een “strepelken maetlanden in sijnder maette bij den Mollenbroeck soo faer als die van Hartmen daran belaken kondt, ende ein klein hoecken achter sijnder want in den goerden, ende Bertolt und sijne voorsaeten in gebruijck gehat hebben.....”. Daarmee krijgt de familie Meulenbroek een deel van het erf in eigendom. Deze en andere historische wetenswaardigheden kwamen tevoorschijn toen in 2010 de oude boerderij werd verbouwd. Rond een staander van de eiken gebinten was een kast gebouwd. Toen deze werd weggehaald, bleek in een uitsparing van de staander een 20-tal notariële akten te zitten. Je zou de staander met uitsparing een oud-Saksische kluis kunnen noemen.

De “kluis” in de staander

Toegang tot de boerderij: Meulenbroeksweg

Ceciel Meulenbroek kwam met de akten naar het Historisch Informatie Punt in de bibliotheek met de vraag, of de heemkundevereniging er iets mee kon. Zij zelf kon de handgeschreven akten namelijk niet lezen.

Die uitdaging werd aangenomen. Na het transcriberen van de akten, met enige hulp van Henk Woolderink, bleken de uitgetypte versies een groot deel van de familiegeschiedenis van de Meulenbroeks te beschrijven.

Uit de akten blijkt, dat de familienaam steeds verschillend wordt geschreven, soms zelfs in dezelfde akte. Zo komt de naam Meulenbroek voor als Mollenbroeck, Mollenbroock, Mollenbroick, Mollenbroek en Moelenbroek. Zo is ook de naam Van Rhede ook als Van Rheede geschreven en Joannes staat soms een regel verder als Johannes.

In dit verhaal wordt een aantal keren de letterlijke tekst uit de documenten geciteerd, waardoor er een voor deze tijd vreemd Nederlands staat. Maar het naar de huidige taal omzetten van de oude formuleringen zou afbreuk doen aan de strekking van de verhalen.

Erve Meulenbroek dankt haar naam aan een vroegere watermolen in de Gammelkerbeek. Deze beek vormt de grens tussen de marke Hertme in de gemeente Borne en de marke Dulder in Saasveld in de voormalige gemeente Weerselo.

Een aantal van de bijzonderheden uit deze akten zijn het vermelden waard en worden daarom dan ook hierna beschreven.

De familie Meulenbroek

Maar eerst de familie Meulenbroek, die het erf in pacht heeft van de familie Van Rheede van Saasveld.

In 1582 wordt een klein deel van de grond van het erf verkocht aan Bertholt ten Mollenbroek.

Deze verkoop, beschreven in de oudste gevonden akte levert de naam van de eerste bekende voorvader van de familie Meulenbroek. Zijn echtgenote is alleen bekend met haar voornaam, als Tibben zijner echten hujsfrouwen.

Hun zoon Engelbert is in 1615 de volgende bewoner en pachter van het erf. Hij is gehuwd met Geertken ten Hulscher.

In 1628 is jonker Hans Albrecht van Rheede eigenaar van de hoeve. In dat jaar maakt hij een nieuw pachtcontract op voor Engelbert ten Mollen-

broeck en Geertken zijn wettigen huisvrouw. Ze mogen het erf gedurende hun beider leven gebruiken en bewerken, als ze ieder jaar op Sint Maarten, 11 november, de jaarlijkse pacht betalen.

Wij Johan de Meijer en voort gemeene bureu van Hartmen bekennen overmydes deeser tegenwoordiger hantschreft, dat my hebben vercoft Bertolt ten Mollenbroeck, Tibben sijner echten huysvrouwen den strepelken maetlanden, in sijnder maette by den Mollenbroeck soo feer als die van Hartmen daran belaken kondt, ende ein klein hoecken achter sijnder want in den goerden, ende Bertolt und sijne voersaeten in gebruik gehat hebben voor syner sekere penningden den sie ons voerscreven al und wal te willen betaelt hebben. Ende de voerscreven penninghe hebben wij voert overgetelt den oskercken knechte, die binnen Borne leegen. Beloven daeromme derhalven voerscreven Bertolt off sijner erfgenamen, dat alle tijt toe staene en toe waeren als men dat nae rechte schuldig is te doende en alletijt betere bemsinghe t' doen

Wij Johan de Meijer en voort gemeene bureu van Hartmen bekennen voer mij des deeser tegenwoordiger hantschreft, dat wij hebben vercoft Bertolt ten Mollenbroeck, Tibben sijner echten huysvrouwen den strepelken maetlanden in sijnder maette bij den Mollenbroeck soo feer als die van Hartmen daran belaken kondt, ende ein klein hoecken achter sijnder want in den goerden, ende Bertolt und sijne voersaeten in gebruik gehat hebben voor sijner sekere penningden den sie ons voerscreven al und wal (=geheel en al) te willen betaelt hebben. Ende de voerscreven penninghe hebben wij voert overgetelt den oskercken knechte, die binnen Borne leegen. Beloven daeromme derhalven voerscreven Bertolt off sijner erfgenamen, dat alle tijt toe staene en toe waeren als men dat nae rechte schuldig is te doende en alletijt betere bemsinghe t' doen

Onder de pachtvoorwaarden hoort, dat de pachters geen hout mogen kappen. Verder is in de pachtbrief opgenomen, dat mocht één van het echtpaar komen te sterven, de langstlevende met instemming van de pachtheer Van Rheede of zijn erfgenamen een nieuw huwelijk zal aangaan en het genoemde erve opnieuw zal aanvaarden.

Voor 1652 komt Engelbert te overlijden. Zijn weduwe Geertken blijft achter en van zijn vijf kinderen is reeds een dochter overleden. Zoon Bertolt wordt in dat jaar 1652 de erfopvolger.

De akte van boedelscheiding uit 1652 beschrijft, hoe de nalatenschap wordt toegewezen aan de erfgenamen.

Bertolt is gehuwd met Jenneken, waarvan de achternaam onbekend blijft.

Hun zoon Engelbert is als erfopvolger in 1692 de volgende pachter van erve Meulenbroeck. Zijn echtgenote is Maria Richterink.

In 1712 trouwt hun zoon Berent met Maria Wilminck. Hun akte van huwelijksvoorwaarden laat zich met verwondering lezen. Daarop wordt later nog teruggekomen.

In 1743 brengt Berent aan het huis enige verbeteringen aan en bouwt hij een nieuwe put. Op de opstaande rand van Bentheimer zandsteen komen de beginletters van zijn naam B.M.B. te staan en het jaartal 1743. Deze put staat nog op het erf.

In 1749 trouwt hun zoon en stamhouder Gerardus met Gertrudis Bartelink. Ook zij stellen vooraf een akte van huwelijksvoorwaarden op, waarin onder andere de bruidsschat wordt beschreven. Hun zoon Joannes komt in 1754 ter wereld en wordt hun erfopvolger. Joannes treedt in 1782 in het huwelijk met Henrica Stroothuis. Hun zoon Bernardus, die in 1787 wordt geboren, huwt in 1827 met Maria ter Bekke. Zij krijgen in 1832 een zoon, Hermannus geheten, die hun stamhouder en erfopvolger gaat worden.

Hermannus Meulenbroeck trouwt in 1877 met Everdina Meijer. Hun zoon Bernardus, geboren 6 april 1879 trouwt met Maria Hermina Harink. Hun zoon Gerardus Johannes, geboren 18 juni 1930 is de huidige bewoner van erve Meulenbroeck.

Het eigendom van erve Meulenbroeck
Voor 1600 is de hoeve eigendom van de adellijke familie Van Rheede van Saasveld. Het bezit komt in handen van de tak van de familie Van Rheede, die zich heeft gevestigd te Brandlicht in Duitsland.¹⁾

In 1662 wordt erve Meulenbroeck verkocht. De eigenaar, kanunnik Joan Plechelm de Rhede, domheer te Munster, is overleden. Curator van de nalatenschap is de advocaat Christoffer Bresson, daartoe geautoriseerd door de landdrost van Twente. De nieuwe eigenaar wordt Caspar Heisen.

In 1704 wordt een derde part van erve Meulenbroeck, dan in het bezit van Dietmer Winhold en echtgenote Geertien Berends, verkocht aan Gerrit Toenissen Hulshoff en Geertien Gerritsen te Borne voor 365 gulden. Er wordt 300 gulden betaald en de overige 65 gulden wordt bedongen als koopsom voor een half stuk land Bomkamp bij 't Middendorp gelegen tussen het land van Gerreyt Gerreytsen en Toenis Gerreytsen. Het overige twee derde deel van het erve behoort in 1713 aan de koster Gerrit Wesels uit Borne.

Het Meulenbroek anno 2014

In 1724 zijn de eigenaren Hendrick Grothof, Hendrick Kolner en Hendrick Hulshoff. Hendrick Kolner doet zijn deel al spoedig over aan de familie Mulder te Borne. Aan Gerrit Hulshoff behoort dan de helft van erve Meulenbroek en van de andere helft behoort twee derde aan de erfgenamen van Grotenhof en een derde aan Jan Mulder.

Op 18 december 1789 koopt Jan Meulenbroek en Hendrika Strootman het halve erve Meulenbroek. Hier moet sprake zijn van Joannes Meulenbroek, die in 1782 is getrouwd met Henrica Stroothuys.²⁾

Op 2 februari 1877 koopt Maria ter Bekke de resterende grond van het erve Meulenbroek van de familie Barentszen en komt het hele erf in het bezit van de familie Meulenbroek.

Enkele opmerkelijke verhalen uit de gevonden akten

Uit de akte: Kundtschappen vant wekeholt op Mollenbroocks kamp; 24 mei 1624

In 1624 heeft Engelbert ten Meulenbroek gronden in gebruik aan beide kanten van de beek. Dan wordt hem door de bewoners van de Dulder marke verboden daar elzen en ander wekehout te kappen, hoewel hij dat al vele jaren met toestemming schijnt te doen. Meulenbroek spant een proces aan bij de burgemeester van Delden, die een paar getuigen oproept. Engelbert wordt in het gelijk gesteld en kan weer hout kappen. Bij het horen van de getuigen wordt hen gevraagd naar hun leeftijd: "Wo olt getuigen sijnnen". Ze weten het niet precies. Hinderick Bertelinck is "ommetrent iertigh jaer", zegt hij.

Wolter ten Velthuis verklaarde "sin olderdoms te wieten dertigh jaren ongeferlick". De getuigen verklaren verder, dat Meulenbroek het hout mocht kappen, zo lang ze hem kennen.

Uit de akte: Magenscheid van Geertken weduwe van Engelbert then Mollenbroick; 9 januari 1652

Geertken ten Hulscher is de weduwe van Engelbert then Mollenbroick.

In 1652 laat ze een akte van boedelscheiding opmaken, om haar nalatenschap over te dragen aan haar kinderen. De akte draagt de titel: "Moetsoen of Magenscheid van Geertken die weduwe van salige Engelbert then Mollenbroick".

In die tijd worden kinderen en vrouwen vertegenwoordigd in rechten door een mombaar. De mombaar voor Geertken is Johan ten Hulscher. Johan is mejer (grondbeheerder) van de heer Schele van Weleveld.

De vijf kinderen van Geertken zijn:

-Geertken. Zij is getrouwd met Geert ten Damme en Geert treedt op als mombaar voor zijn vrouw.

-Johan. Hij woont in Zwolle en hij heeft Johan Barentsen van 't Hulscher (zijn oom?) benoemd tot zijn gevolmachtigde.

-Jenneken. Deze dochter is overleden en was gehuwd met Wolter Geerdten ten Cate. Omdat zij is overleden, zal een daarna geboren dochter ook Jenneken zijn genoemd.

-Bertholt. Zijn huisvrouw is Jenneken, haar achternaam is niet bekend. Vermoedelijk woont Bertholt op het erve Mollenbroek en heft als erfopvolger het boerenbedrijf van zijn vader overgenomen. Jenneken woont bij haar moeder en zal ongetrouwd zijn. Haar mombaar is Lubbert then Mollenbroick, waar-

*Kundtschappen vant wekeholt
op Mollenbroocks kamp, nae die
sijt van Dulder ende omtrent
de gravens.*

Anno 1624.

*Wij borgemeesteren scepen en raedt der Stadt Deldenn
doen condt, tuigen ende bekennen vermitz dieser unser
apener versegelder certification wie datt voer uns in
schempendoms to gerichtse persoelick gecompariert unnd
erschenen iss die erentvromme Engelbert ten Mollenbroek
producerende Henderick Bertelinck unnd Wolter ten
Velthuis, unnde versochte dieselve sampt unnde bijsonder
umme getuichnisse der waerheit ter ewigenn gedaechtnisse
vlietigh to examineren ende die suivere, reine, clare waer-
heit van vorgestelde vrage articulen, middel eedts in debita
et solemnii forma to ontdekken ende dair voer niet
om te siehen silver noch golt, vrundtschap oder maghschap
noch ennich dinck ter werelt datt sonne offermane
beschinen mach, So averst getuigen op die vogaende
interrogatorien to deponierenn worden verweigert,
wolde producent nicht liden boven schaden so rechte
omme vifflich golden gulden daer van ten firlusten
werdt geprotesteert*

*Kundtschappen vant wekeholt
op Mollenbroocks kamp, nae die
sijt van Dulder ende omtrent
de gravens
Anno 1624*

*Wij borgemeesteren scepen en raedt der Stadt Deldenn
doen condt, tuigen ende bekennen vermitz dieser unser
apener versegelder certification wie datt voer uns in
schempendoms to gerichtse persoelick gecompariert unnd
erschenen iss die erentvromme Engelbert ten Mollen-
broek producerende Henderick Bertelinck unnd Wolter
ten Velthuis, unnde versochte dieselve sampt unnde bijs-
onder umme getuichnisse der waerheit ter ewigenn ge-
dachtnisse vlietigh to examineren ende die suivere, reine,
clare waerheit van vorgestelde vrage articulen, middel
eedt in debita et solemnii forma to ontdekken ende dair
voer niet om te siehen silver noch golt, vrundtschap oder
maghschap noch ennich dinck ter werelt datt sonne offte
mane beschinen mach. So averst getuigen op die vogaende
interrogatorien to deponierenn worden verweigert,
wolde producent nicht liden boven schaden so rechte
omme vifflich golden gulden daer van ten firlusten
werdt geprotesteert.*

schijnlijk haar oom, een broer van haar vader Engelbert.

Bertholt is de erfopvolger en krijgt de bezittingen, Een kamp bouwland (onbelast) en de stenen schoppe (schuur), staande voor de boerderij. Deze twee zaken zijn het eigendom van de familie. Het erf en de boerderij is bezit van de heer van Saasveld, Gerhart van Reede.

Bertholt moet de overige erfgenamen uitbetalen.

Aan de weduwnaar Wolter ten Cate moet het nog niet uitgekeerde deel van de bruidsschat van Jenneken ten Mollenbroeck worden uitgekeerd. Deze bruidsschat was beschreven in een akte van 18 november 1615, opgemaakt door Lubbert van Rensen, rechter te Oldenzaal en mede ondertekend door Gerhart van Reede.

Wolter ontvangt een bedrag van 20 daalders à 30 stuivers, een guste koe en een stierkalf. De andere drie erfgenamen ontvangen van Bertholt 175 daalders à 30 stuivers. Bertholt moet alles binnen 5 jaar hebben uitbetaald en zolang dat niet is gebeurd, dienen de kamp bouwland en de schoppe als hypotheccair onderpand.

Daarbij komt nog, dat moeder Geertken haar leven lang elk jaar een spint lange lijn mag zaaien op Bertholts land, waar hij ook zijn eigen lijn zaait.³⁾

Uit de akte⁴⁾: Huwelijksacte Berent Moelenbroeck en Marije Wylminck; 28 mei 1712

Heden is ter vermeerdering van het menselijk geslacht tot wettelijk huwelijk besloten ten overstaan van wederzijdse ouders en vrienden:

-Berent `t Moelenbroeck t Hertme, zoon van Embert `t Moelenbroeck en Marije zijn huisvrouw en Marije Wylminck, dochter van Albert Wylminck en Herminken overleden, zijn huisvrouw.

Na drie voorafgaande proclamaties of huwelijksafkondigingen. Dit onder de volgende condities:

De bruidegom belooft zijn bruid naar het Moelenbroeck te halen om het erf gezamenlijk te bedrijven zoals voorgaande beheerders hebben gedaan.

Albert Wylminck belooft de bruid mee te geven als bruidsschat aan haar bruidegom 150 Karelsgulden, een koe, een stierkalf en 25 gulden als bijdrage ter aankoop van een paard.

Verder is overeengekomen tussen de ouders en het bruidspaar, dat de ouders op het erf kunnen blijven wonen en het erf bewerken zo lang het hen belieft en dat de bruidegom en bruid met de ouders samen een huishouding voeren (*het bruidspaar trouwt bij de ouders in*).

De bruidegom zal voor eigen gebruik jaarlijks een half mud land hebben en de bruid krijgt het recht jaarlijks een spint korte en een spint lange lijn (*vlaszaad*) te zaaien. Na de winter kan de bruid voor haar zelf (*het linnen*) spinnen.

Verder is overeengekomen, dat de bruid mede in de huishouding zal worden voorzien van linnengoed, terwijl ze voor haar zelf en haar bruidegom voor de wollen kleding moet zorgen.

Mocht men echter door een sterfgeval of anderszins hiermee niet meer akkoord gaan, dan zullen de ouders de keuze hebben in de lijftucht te gaan wonen met daarbij behorend de Kerkkamp met twee stuks gaarden land (*tuingrond*) en tegen de Kerkkamp een weide en een stuk land naast het oude huis. En nog de hoekmaat grond en kampje met land.

Als de ouders er voor kiezen, dat de jongelui in de lijftucht⁵⁾ gaan wonen, dan krijgen zij ook alles erbij wat de ouders hebben bedongen.

Komt bruidegom of bruid te sterven zonder lijfes erfe (*nakomelingen/erfgenamen*), dan ontvangt de langstlevende een som geld vor én margen (*morgengave*), de bruid honderd, de bruidegom zestig gulden.

Zijn oorkonde der waarheid is dit, door ouders, vrienden en verwanten ondertekend.

Uit de akte: Testament Bernardus Meulenbroeck te Hertme; 31 januari 1872

Bernardus Meulenbroeck, gehuwd met Maria ter Bekke, voelt zijn levenseinde naderen en besluit zijn testament op te maken bij notaris Petrus de Poorter te Oldenzaal.

Hij laat aan zijn echtgenote het vruchtgebruik zonder verdere verplichtingen en benoemt zijn oudste zoon Hermannus, als erfopvolger, tot zijn enige en algemene erfgenaam. Zijn andere zeven kinderen, dat zijn Johanna, Anna Maria, Gezina, Hendrika, Susanna, Euphemia Maria en Hendrikus, zullen na overlijden van zijn echtgenote een bedrag van 200 gulden krijgen.

Gezina, Hendrika, Euphemia Maria en Hendrikus zijn nog niet getrouwd. Als ze gaan trouwen, kunnen ze kiezen voor een uitzet of een bedrag van 250 gulden te ontvangen met daarbij een vederen bed met toebehoren. De ongehuwden hebben het recht, om bij de oudste zoon Hermannus te blijven wonen, die hen van behoorlijke kost en kleding moet voorzien, op voorwaarde, dat zij op het bedrijf fatsoenlijk meewerken.

Uit het document: Het verhaal van pastoor Velthuisen te Hertme⁶⁾

Een van de documenten is door deze pastoor geschreven en daarin staat: "Geslachtkundige aantekeningen omtrent de familie Meulenbroeck te Hertme: door B.P. Velthuisen"⁷⁾.

Hij kreeg inzage in de notariële akten van de familie en met de kennis daarvan schreef hij de familiegeschiedenis. Het zal een pastoor uit die tijd eigen zijn, om extra aandacht te besteden aan de ge-

boorten van de kinderen. Dat wordt hem mogelijk, als hij gegevens uit de doopboeken vanaf ongeveer het jaar 1700 beschikbaar heeft. Op het erve wonen in 1712 Berent en zijn echtgenote Maria Wilminck.

Het verhaal, met weglaten van de andere onderwerpen, gaat als volgt:

De oudste Aleida genaamd geboren 26 Maart 1714 werd door hare grootmoeder ten doop gehouden. De tweede Hermannus geheeten zag het levenslicht den 7 Maart 1716 en had tot peetoom zijn grootvader, tot peettante de zuster zijner moeder. Den 21 Januari 1718 trad de derde, Gerardus, de wereld in en, toen hij door de wateren van den H. Doop werd afgewassen, hielden Werner Wilmink en Joanna Meulenbroek hem boven de vonte.

Een groot jaar later moest Gerardus de wieg ruimen voor een jongeren broeder, die door Euphemia Wilminck en Suederus Kolk den 3 November 1719 ten doop werd geheven en bij den doop den naam Joannes ontving.

Naar het schijnt trad als de bekende Jacoba deze Joannes met tegenzin ter snoode wereld in, althans toen den 19 November 1721 de ooievaar weer op het Meulenbroek neerstreek en een kindeken bracht noemde zijn ouders hem weer Joannes, blijkbaar omdat de eerste totularis reeds onder de engeltjes van het hemelrijk was opgenomen. Joannes die de rij der kinderen van Berent then Molenbroeck en Maria Wilmijnck sloot had tot peetoom en tante Jodocus en Joanna Colckers.

Doch keren wij tot Berent Meulenbroek weder. De zegen des Hemels rustte blijkbaar op het huis van den braven landman. God schonk hem niet slechts een rijken kinderzegen maar ook een hogen ouderdom, en liet hem tot aan zijn dood in het bezit zijnen brave gade.

Zijn gouden bruiloft mocht vader Berent ten Mollenbroek niet beleven. Hij overleed voor of in 1757. Doch de avond van zijn leven liet nog de laatste stralen van een blijde gelukszon op zijn vergrijsden schedel vallen. Den 6 October 1750 ging hij blij gemoed tempelwaarts om God te danken die hem een kleinzoon – een stamhouder – geschonken had. Berent werd met Susanna Bertelink peter over den kleinen Joannes, die dien dag het H. Doopsel ontving. En toen weer een goed jaar was heengeg meld, op oudejaarsavond 1751, werd Grootmoeder Marijken Meulenbroek verblijd door de geboorte van haar peetekind Maria, dat zij met vader Wolter Bartelink ten doop borgde.

Intusschen was de vermeende stamhouder de kleine Johannes uit de wieg naar den Hemel verhuisd, maar troostte van daar zijne bedroefde ouders en grootouders. Een tweede zoon werd Gerrit Meulenbroek geschonken den 19 Nov. 1754 en zijn ouders noemden hem naar het broertje dat Hemelwaarts getrokken was, Joannes. Gerrit Barte-

linck en Aleidis Freriksen, geb. Mollenbroek, brachten hem naar pastoor Hommels op den Kolk, om hem door H. Doop te kerstenen. Het gesaligde broertje deed zijn werk niet ten halve. De kleine Johannes, zijn naamgenoot, groeide voordelig op en toen hij den huwbaren leeftijd bereikt had trad hij in den echt met Henrica Stroothuys, die hem gelijk wij later zullen zien, onder meer andere kinderen den 5 Dec 1788 een zoon schonk Bernardus genaamd.

Geheel zonder kruid was echter Berents levensavond niet. Zijn kinderen omringden den grijsaard met tedere zorg en voorkomenheid; hij zag zijn kleinkinderen als jeugdige olijven om zijne tafel gezeten.

Vader Berend had zijn stamhouder aanschouwd en nu was zijn aardse pelgrimstocht ten einde. Hij zag zijn kinderen en kleinkinderen in Gods vrede en zegening opgroeien en ging waarschijnlijk in 1757 naar betere gewesten.

Grootmoeder Meulenbroek hield daar op raad met hare kinderen en deed afstand van het erve dat zij aan haar zoon en schoondochter overdroeg. Ook de akte waarbij deze overdracht geschiedde is bewaard gebleven.

De oude "Beppe" bleef nog lang voor hare kinderen en kleinkinderen gespaard. In 1766 was zij nog in het leven, zeker bijna tachtig jaren oud, misschien zelfs diep in de tachtig, want het was in dat jaar reeds 54 jaren geleden dat zij met Berent ten Mollenbroek in den echt trad. Zij zag het huisgezin van haren zoon Gerrit gaandeweg vermeederen. In Januari 1758 schonk haar schoondochter het leven aan een zoon, bij den doop Bernardus geheten, en door Bernardus Bartelink en Joanna Meulenbroek als peters kerkwaarts gedragen. Den 5 Mei 1760 ging Elisabeth Bartelink met een nieuwe spruit naar den Kolk en vroeg pastoor Hommels de pasgeborene dochter van Gerrit Meulenbroek, Susanna geheten, den H. Doop te geven en naast haar Joannes Keerckes als peter in te schrijven.

In 1762 werd op het Meulenbroek weer "kinderbier" gehouden. Den 25 oktober van dat jaar botte een nieuwe twijg aan den alouden stam der Meulenbroeks uit. Toen zag het levenslicht Hermannus M. die den 1 Juli 1793 in den echt zou treden met Gesina Misdorp en zich met zijn jeugdige gade ging vestigen op het Bartelink. Assuerus Kericksen, die op den Kolk woonde en daarom in de wandeling "Kolkswier" genaamd werd, hield met Bernardina Bartelink den kleine Mannes ten doop.

Waarschijnlijk stierf grootmoeder Meulenbroek in 1766. Nog geen twintig jaar later trad haar kleinzoon Joannes in den echtelijken staat. En ook dezen was van den Hemel een rijken kinderzegen beschoren. Zijn gade Henrica Stroothuys, die hij

naar het bruidsaltaar leidde, schonk hem den 15 Sept 1783 een zoon Gerardus genaamd, die door Gertrui Meulenbroek, geboren Bartelink met Gerardus Stroothuys ten doop werd gehouden. Anderhalf jaar later 7 Maart 1785 gingen Bestevader Stroothuys en Bestemoeder Meulenbroek weer kerkwaarts, nu om hun kleindochter Gertrudis Meulenbroek te doen kerstenen.

Tot zover het verhaal van de akten uit de oud Saksische kluis van erve Meulenbroek.

Weg naar de boerderij: Meulenbroeksweg

1712. den 28 May

t op den kant: voor
b. d. op den kant

Op heden dato giffen tot vermerderinge van des menschen:
lycken gelacke in wettelike dorelyck bereynt ende besloot
ten avorttan van beyden sijden ouders ende grooten, tusschen
ons beyden: Berent v. Moelenbroek tot Hertme, echte ende
rechte soons van Lambert Moelenbroek ende Marijje sijn
hustfrouwe ter eener sij, als brudegum; ende Marijje
Wylminck, echte ende rechte dochter van Albert Wylminck
ende Hertenken overleden, sijn hustfrouwen, ter ander syden;
te samen, nae drie voorgaende prochemasijen, haer
te samen, als de leyden haer te samen tot den houwelijck,
stret te bejefen ende dyt nich cononij van haer goethere
op condycien an manieren als volgt:

En verthien belouft den brudegum sijn voorgaende
brud tot hem te haeren op het Moelenbroek, om dat
seffe te saemen effelick te bouwen, als voorgaende mei
gers hebben cononij. Ende belouft Albrecht Wylminck voor
gewonne bruyt mede te giffen over en brutschaf an
haeren brudegom: dese somma van hondert vijftich
Cendry gulden, den gulden tot twintich stuver ge-
reckt; noch en kie met en koemaete Horcke, noch
tot en port te solde dese somma van vijfen tynich
gulden. Ende is afesconen tusschen ouders an brude-
gom an bruyt, dat dese ouders van den brudegom sal
vri staen het eise te bouwen, soe lange als het haer tot
belijfen, ende dat brudegom ende brud met dese oec
lijden te saemen, ijn en husholdinge sullen wonen,
ende dat den brudegom van haer sal hebben tot sijn prof-
=fyt jaerlycks en half mudde land, waert et hem belijff,
ende daer syck yn linnen niet van onderhouden maer syck
yn mullen onderhouden, ende dese bruyt yn belouft jaerlycks
twee spijns lijn te segen; en spijnt lijn slanch, ende en spijnt
Koox. Ende het naerijnter sal dese bruyt van haer spijnen

Wiltel, lye en
land

Huwelijksakte Berent Moelenbroek en Marijje Wylminck;
28 mei 1712

Noten:

¹⁾Sinds vroeg in de 14e eeuw tot het jaar 1483 was de familie v. Brandlecht woonachtig in der heerlijkheid Brandlecht en het daarbij behorende riddergoed Brandlecht. Brandlecht ligt ten zuidoosten van Nordhorn. In 1473 kan het riddergoed wegens schulden niet meer behouden en wordt het verkocht aan de familie van Rhede uit Saasveld.

²⁾Bron "Het voor en nageslacht van Hendrik ter Bekke en zijn zuster Bernardina ter Bekke": Van Bertha van der Worp-Ter Bekke. Juni 1678 tot december 1994; blz 57.

³⁾Lange lijn is vlas, waaruit het linnen wordt gewonnen. Korte lijn is vlas, waarvan de zaden worden uitgeperst voor het verkrijgen van lijnzaadolie.

Lijnzaadolie werd en wordt gebruikt voor schildersverf (Rembrandt), voor verf om huizen te schilderen en voor verwerking in voedsel.

Een Twentse schepel is ca. 887 m², 4 spint is 1 schepel. Bron: Wikipedia.

⁴⁾Trouwen zonder het maken van huwelijksvoorwaarden betekent in die tijd trouwen buiten gemeenschap van goederen. Tegenwoordig is dat het omgekeerde. Als nu geen huwelijksvoorwaarden worden gemaakt wordt getrouwd in gemeenschap van goederen.

⁵⁾Lijftucht is een kleine woning, gebouwd bij de boerderij, waar uittredende ouders gingen wonen, als ze de boerderij hadden overgedragen aan de erfzoon. Soms bleven de ouwelui op de boerderij wonen en gingen de jonggehuwden in de lijftucht wonen.

⁶⁾Pastoor Velthuisen is tien jaar in Hertme van 1895 tot 1905. Bernardus Petrus Velthuisen, doorgaans gekleed in een kuitbroek en een lange zwarte jas, legt hij lopende zijn huisbezoeken af en heeft naam gemaakt met zijn strijd tegen drankmisbruik.

⁷⁾De gegevens van pastoor Velthuisen zijn ontleend aan de website van de Heemkundevereniging Hertme.

De foto's bij dit artikel zijn van de schrijver: Martin Thiehaten.

Van Godshuis naar Spookhuis. De geschiedenis van een huis te Hertme

Annemie Mulders-Gordijn

In Hertme staat een huis, een nu helemaal vervallen huis. Dat huis ben ik en in dit verhaal vertel ik mijn geschiedenis. Zelf vind ik mijn geschiedenis wel interessant, hoe kan ik nu van het bouwhuis van een adellijk huis zo vervallen raken dat niemand mij meer hebben wil. Het is een verhaal vol hoogtepunten en dieptepunten, maar ik wil niet klagen. Misschien kan iemand mij nog redden.

Het begin

Mijn wieg stond in het richtersambt Borne dat de marken Zenderen, Bornebroek en Hertme omvatte. In het richtersambt waren twee havezaten: Weleveld en Grotenhuis. Weleveld in Zenderen en Grotenhuis in Hertme. Borne was alleen bekend van de Meijershof, het hele richtersambt hoorde tot de bisschoppelijke hoven van de bisschop van Utrecht.

In 1437 werd ik voor het eerst genoemd in een akte, maar de naam van de persoon die mij gebouwd had, weet ik niet meer. Hoe ik er toen uitzag, weet ik ook niet helemaal meer, maar ik had vast

trotse gebinten van eikenhout uit de bossen van Twickel. Ook had ik mooi vakwerk. Ik was een trots huis, ook al was ik maar een bijgebouw van Havezate Grotenhuis en mijn eigenaar Sweder I van Averhagen droeg tienden af aan de heer van Almelo: Egbert. Sweder was rentmeester van Twente, een belangrijke functie. Maar het ging niet zo goed met Sweder, hij moest geld lenen (rente verkopen) aan de prior en het convent te Albergen. Sweders erfgenamen beleenden stukje bij beetje delen van mijn gebied. Ze bleven wel bij mij wonen.

In 1532 kreeg Sweder III van Averhagen ruzie met zijn familielid Ludger van der Beecke want Lugder (een vrouw) had rechten op mij en ook het vruchtgebruik. Ze mocht dus bij mij wonen als ze dat wilde. Maar het is niet bekend of zij ook inderdaad bij mij woonde, mijn eigenaar woonde in het Venhaus nabij Munster.

De Reformatie

In de eerste jaren van de Reformatie was ik nog in het bezit van katholieke erfgenamen van Sweder. In 1631 bleek kanunnik Adriaan van Averhagen mijn eigenaar. Hij woonde niet bij mij, er was toen wel een zetbaas die mij verzorgde en mijn landerijen bewerkte. Er moesten immers nog steeds tienden afgedragen worden. Ik was wel een stuk onaanzien-

Het Spookhuis in betere tijden.

lijker geworden, de tienden die betaald werden, waren kleiner.

Grote strijd ontbrandde over het geloof. De Schele van Weleveld waren overgegaan tot het nieuwe geloof. Mijn eigenaren waren katholiek gebleven en hadden geen toegang meer tot het ridderschap. Zo ging het toen ook met de katholieken in die tijd. Ze mochten hun godsdienst niet meer uitoefenen en werden van belangrijke banen uitgesloten. Kerkdiensten mochten niet meer in kerken, maar werden onzichtbaar vanaf de weg in huizen gehouden. In 1670 woonde een priester, Albert Becker, bij mij. Hij hield diensten voor de gelovigen uit de buurt en uit Borne. Er stond immers geen katholieke kerk meer in Borne, de godsdienstoefeningen moesten elders worden gehouden. De van oorsprong katholieke St. Stephanuskerk veranderde in een protestantse kerk. De gereformeerde overheid verbood alle andere godsdiensten maar onder de bezetting van Bommen Berend (1672-1674) mochten er weer godsdienstoefeningen gehouden worden. Maar de mensen waren bang, de priester bleef bij mij wonen. Johan Lefers werd de volgende priester. Hij had geen geld om mij mooi te houden, hij moest zich vaak verstoppen en de katholieken uit de omgeving waren ook maar arme mensen. De godsdienstoefeningen werden nog steeds heimelijk gehouden en de gelovigen

hadden het volgende bedacht: de klopjes uit Borne, Zenderen en omstreken hulden zich in witte lakens en joegen zo degenen die niets met de katholieke kerk te maken hadden voldoende angst aan om weg te blijven van mijn huis. Misschien is het maar een verhaaltje, maar zo kwam ik wel op mijn latere naam. De klopjes waren zelfstandige, vrome vrouwen, niet aan een klooster gebonden. Zij gaven godsdienstonderwijs aan jongens en meisjes als de priester ver weg was en baden veel ook voor zieken en stervenden. Ze werden ook wel "birrjöännekes" genoemd. Toen werd ik voor het eerst als een Spookhuis gezien.

Ook de beroemde vicaris Potkamp heeft enige godsdienstige diensten uitgevoerd in mijn huis.

Langzamerhand werd ik eigenlijk steeds armer en armer, in 1675 ben ik alleen nog maar een haardplaats en hetzelfde als alle boerderijen in Twente. Mijn grandeur is verdwenen helaas.

De 18-de eeuw

De 18-de eeuw was voor mij een magere tijd. Geert Mulert woonde bij mij, hij mocht dan wel markerichter van Hertme zijn, maar hij was arm. Zijn zoon verkocht mij aan Anna Elisabeth Schele van Weleveld voor 8000 gulden. In 1725 maakt zij haar testament op in mijn huis. Anna was stiftsjuffer in Weerselo maar zij kwam naar mijn armen om te sterven. Anna had twee zussen, Mechteld en Hadewijch en zij liet al haar bezittingen na aan Mechteld, die op het laatst in de kost was bij haar dochter. Alleen beschikte Mechteld nog over het huis. Zij liet het goed weer na aan Gerrit Schoenmaker te Munster, maar hij genoot er niet lang van. Oplopende schulden zorgden ervoor dat ik weer werd verkocht.

Daarna ging het heel slecht met mij, het oude huis werd afgebroken en een nieuw huis werd gebouwd. Mijn oude gebinten deden nog wel dienst, maar een trots huis was ik niet meer. Nu leek ik wel erg op een "los hoes" zoals er zovele waren in Twente. In een beschrijving kon je lezen dat ik beschikte over

"een kamertje bovenaan het huis, een kamer met een bed, een keuken en een washok, alsmede enige hutten rondom het huis, daarbij twee paarden, een veulen, vijf koeien, zes kalveren en twee varkens."

In 1757 werd ik, een doodgewone boerderij, weer gerechtelijk verkocht aan Hendrik Hulshoff. Mijn eigenaren hadden teveel schulden.

De nieuwe tijd

Hendrik Hulshoff was rijk, was een zeer vooraanstaand lid van de Doopsgezinde gemeente. Ik verheugde me alweer op enige rijkdom, maar dat ging niet door. Hendrik leefde sober en was wars van rijke opschik. Hij verzorgde mij goed, maar helaas stierf Hendrik in 1761. Zijn kinderen erfden mij. Zijn kleindochter Trijntje werd later mijn eigenaresse, maar zij woonde niet bij mij. Nog veel later, na vele erfgenamen die allemaal elders gingen wonen, werd ik in 1907 publiekelijk geveild. Dat voelde voor mij wel als een nederlaag. Ik, van een belangrijk bijgebouw van een trotse havezate tot een te veilen boerderij!! Bernardus Meijer uit Hertme kocht mij.

Kunstschilder Johan Tibbe

Oh wat was ik blij dat ik toch nog een belangrijke functie kreeg: de bekende Bornse schilder Johan Tibbe kwam in mijn ruimte een atelier vestigen. Dat had ik nog niet meegemaakt, een beroemd man tussen mijn muren. Hij kon niet alleen mooi schilderen, maar ook vioolspelen. En jongelui, zijn leerlingen, kwamen, ik leefde weer helemaal op. Ik genoot van de gesprekken en de lessen, ik keek mee over de schouders van meester en leerlingen en als Johan Tibbe 's avonds zijn viool pakte, luisterde ik met aandacht en droomde over vroeger tijden. Maar op een avond schrok ook ik heel erg. Johan speelde voordat hij ging slapen toen opeens harde knallen buiten klonken. We schrokken verschrikkelijk samen en Johan doofde snel de lamp en dook in zijn bed. Ik hield mijn adem even in. De knallen kwamen van twee ondeugende stropers die ons even lekker wil-

vee werd in mij gezet, ik werd een sta in de weg. Niemand zorgde meer voor mij, ik werd verwaarloosd. Gaten vielen in sponningen en deuren. Het dak zakte wat in. Mijn naam is nu eigenlijk alleen nog maar Spookhuis en ja, als de wind door mijn gaten giert, kan het inderdaad wel spookachtig aanvoelen. Soms word ik boos en laat ik een dakpan vallen. Ik denk dat iedereen wel kon snappen waarom ik boos was. Ik dacht ook veel aan de mensen die bij mij gewoond hadden, hun geesten waren bij mij.

Een groep trekt zich wel wat van mij aan. Die groep heet Heemkundevereniging Borne. Zij kennen mijn waarde en ijveren voor mij. Ik ben wel een rijksmonument, maar wie trekt zich daar wat van aan. Mijn eigenaar zeker niet. De vereniging heeft gepraat over verplaatsing, maar wie zal dat betalen en ben ik dan nog wel een rijksmonument. Er is gepraat over opknappen, maar wie heeft geld voor mij over? Nee, ik denk dat mijn eigenaar denkt dat ik mijn tijd overleefd heb.

Nu ben ik dus wat ik ben, van trotse havezate tot bouwval, van adellijke dame tot vervallen oude vrouw: het zij zo.

De foto's op deze en de vorige pagina geven de huidige situatie weer van het Spookhuis.

Foto's: Annemie Mulders-Gordijn.

den laten schrikken. Het lukte hun ook nog. Nu scharrelden ook nog wel eens ratten om mij heen. Het lukte Johan om hen te dressereren. Als Johan float, dan gingen zij op een rijtje zitten. Daar had ik veel plezier om. Maar helaas, ook Johan Tibbe liet mij weer alleen.

En wat nu

Nadat Bernardus Meijer mij had gekocht werden mijn landerijen bewerkt door hem en zijn broers. Nieuwe gebouwen werden rondom mij geplaatst,

Bronnen:

De havezaten van Twente en hun bewoners. Jhr. A. J. Gevers en A.J. Mensema

Uitg. Waanders Zwolle en Rijksarchief Overijssel Zwolle
Havezate Grotenhuis te Hertme. Jaap Grootenboer. Artikel Boorn en Boerschop

De windekorenmeule van het Weleveld. M.G.E van Harten -Fransen. Uitg. Heemkundevereniging Bussemakerhuis Borne (geen datum)

Archief HIP. Bovenverdieping Kulturhus borne.

't Leavn geet té snel veurbiej, um doar lang bieje stil te stoan.

Informatie van ons HIP

Martin Thiehatten

Het HIP, ons Historisch Informatie Punt in de bibliotheek, is elke dinsdag en woensdag open van 10 tot 12 uur. De 16 archiefgroepmedewerkers zijn daar wekelijks bezig om de boeken, foto's, bidprentjes en andere spullen steeds beter toegankelijk te maken. Regelmatig komen leden en andere geïnteresseerden met vragen over hun familie, hun woonomgeving of voor andere historische informatie. Weer anderen komen spullen aanbieden, die bij de opruiming van de zolder of bij overlijden tevoorschijn zijn gekomen en die misschien nog historische waarde hebben.

Wie nog oud (historisch) materiaal thuis heeft, het HIP wil het graag voor u bewaren.

De in het HIP aanwezige boeken worden door leden van onze heemkundevereniging geleend en de overige spullen, zoals: bidprentjes, krantenartikelen, documenten en foto's worden ter plekke bekeken. Zo af en toe vragen bezoekers om de kopie van een foto of een krantenartikel. Dat kan altijd, een digitale kopie is gratis, een papierafdruk gaat mee voor de kopieerkosten.

Op zaterdagochtend is het HIP als proef open geweest van januari t/m maart. Omdat er in die periode slechts 3 bezoekers zijn geweest is de proef gestopt. Het HIP blijft open op elke dinsdag en woensdagochtend van 10 tot 12 uur. Voor wie niet op die tijden kan komen is een afspraak op een ander tijdstip altijd mogelijk. Daartoe volstaat een telefoontje met Martin Thiehatten, tel. 074-2663116.

In de periode van augustus 2014 tot maart 2015, 30 weken, zijn er 60 personen in het HIP op bezoek geweest. De medewerkers van het HIP zijn gestart met het overzetten van het fotobestand naar de website van het Historisch Centrum Overijssel (HCO). Als daar onze foto's staan, kan iedereen vanuit thuis op een PC de foto's daar zien. Zodra dat mogelijk is, zullen we publiceren hoe dat moet.

Schenken in de 2^e helft 2014 tot april 2015

Mevr. Bosch Hertme:	Foto Het Kipshoes, Kranten 19 ^e eeuw Twente
Dhr. Boomkamp Hengelo:	Schema 1 ^e elektriciteitsnet Borne, wandtegel gemeentehuis Borne
Fam. Thiehatten:	Boek Coen Hilbrink en brochure geschiedenis Witte Huis
Dhr. Stegeman Borne:	Foto's uit fotoarchief Bornse Courant
Dhr. Boswenger Borne:	Twentse almanakken
Dhr. Veltkamp Borne:	Landkaart Overijssel 1692
Dhr. Wegter Borne:	Collectie Bornse Couranten
mevr. Schoenmaker-Mulder:	2 Akten Stephanuskerk
Fam. Spekrijse-Grote Schaarsberg:	Foto's Cobercofabriek Borne
Onbekende:	Foto's optocht 40 jaar bevrijding
Fam. Wensink-Gervink Borne:	Bidprentjes en kopieën oude akten
Dhr. Stegeman Borne:	Foto's uit fotoarchief Bornse Courant
Dhr. Ellenbroek Hengelo:	Infomap gasbedrijf Borne
Fam. Haak:	Boek Handleiding beoefening lokale geschiedenis
Fam. Hiethaar:	Foto's Carmelitesenklooster en bidprentjes
Fam. van Hoek Hengelo:	Kadasterkaarten Borne
Dhr. Kraaijenbrink Borne:	Boeken Textiel, Onderwijs Borne, geref. Kerk
Mevr. de Melker Worms:	Brief uit 1859 aan Tusveld
Mevr. Meulenbroek Borne:	20 Akten 1680-1900 en bidprentjes
Dhr. Muller Borne:	Archief Johannesschool Borne, foto's Grotestraat
Fam. de Munnik Borne:	Bidprentjes
Mevr. Lansink:	Foto's
Mevr. Homan:	Bidprentjes
Mevr. Ros:	Foto's De Lemerij
Mevr. Stijnenbosch:	Oude kranten
Mevr. Welberg Borne:	Bidprentjes
Dhr. Woolderink Borne:	Oude kranten

Alle schenkers worden hartelijk bedankt voor hun giften. Het geschonken materiaal is bij het HIP in te zien.

Foto: Bart Hogeweg (website)

't Oetkeren

Johan Kwast

Lest kwam ik der wier 'n moal langs. Ze lig der nog net zo as too ik ne jong van 'n joar of zesteen was. Ik bedoel dee weare bije Vuch Jaan, an de Almelosestroat op 't Deeldernerbrook. Ne roeme waere, noe vol met steriel greun grös. Gin ne koo, peerd of meanske te zeen. Dat was in dee tied wal aans, too der et jaarlijkse school- en volksfeest wörden 'e hoolden. 'n Feestelijk gebuuren in de boerschop; 'n vuurganger van de "Eschbrook Sommerfeesten" van rechte voort. En as ik doar langs kom, dan goat miene gedachten vanzölf effen wierum in de tied en mö 'k gniffelen.

Johan Kwast en Eggie Deen

Eggie Deen en ik, wiej bint snelheids möatjes. Zo-wat elken oawend bi'w hier of doar wal an 't harrelopen. Wiej bint nich meu te kriegen en veult oons iezersteark. 't Geet zo 't oons good duch. Schema's en gericht eargens vuur goan, dat ken wiej nich. Wiej doot mear wat. Bije ne vereniging bi'w ok nog nich, dus kö'w alle kaanten oet.

In de kraant leas ik dat der op 't Deeldernerbrook, oawer 'n paar wekke, wat te doen is. 'n School- en volksfeest; en bije zo iets is ok wal ees nen wedstried harrelopen, ok hier. En . . . dan bint der geeldprieze te verdienen. Wiej zeait tegen mekaar: "Dat past oons, dat nem wiej efkes met". 't Kan nich aans of dee prieze bint vuur oons. Dat steet vaste en doar goa'w van oet.

In tuskentied mö'w ok an, wat ze noe neumt, p.r.-

weark doen. Mien oom Hennik van "de Haar", wont der nich zowied of; hee zit ok in de feestkermis. Doar mö'k mear ees hen en em zeggen da'w der heelmoael kloar vuur bint en inschreewen hebt. De leu dee ok kaans deankt te maken, zölt gin been an 'n trapper kriegen; zo redeneer ik. Dat wiej heel wat vuurstelt, doar hef –e al wal ees iets of wat van 'eheur. "Mooi dat ieleu bije oons met wilt doen", zeg –e. Völ leu zölt der wal op of kommen, um oons, dee twee matadoren oet Boorn, te zeen harrelopen. Joa, dat dech oom Hennik ok. De kennisse weet der noe van en kan der van oetgoan dat der heel wat te gebuuren steet. "Wee der wieder met zal doen, maakt oons nich zovöl oet, wiej könt ze wal hebben". "Joa, wiej bint nich zo mear wat", köj net begriepen. 'n Luk pochen en dik doen, kan gin kwoad. Met ne grote oranje steern vuur op 'n wit hemd valle wiej ok duudelijk op. Echte harreloopschoone met peunten, "spikes", dee he'w ok. In elk geval kö'w der indruk met maken en dat weakt.

De leste wekken kriege wiej bije 't lopen gezelschap van ene Henk. Ne lanke leamp van de jonge. Hee keump oet 'n groot gezin, dat eargens vanoet Drente in Boorn in 'n Esch is neergestrekken. Wiej mearkt et voort al dat et der doar naa krap langs geet. Bije Henk hebt ze nich ees ne fietse. Noe, um oons mag –e wal met lopen, kan –e ees mearken hoo rap wiej könt wean. 't Harrelopen van Henk stelt nich zovöl vuur. Mear, wat meer is, hee wil doar op 't Deeldernerbrook ok met doen. Oonzen actieradius is nog nich zo heel groot. Wiej möt alns op 't fietske ofdoon. Of hee bije één van oons achterop met kan. Wiej zit der voort nich op te wochen. Too dan mer, hee wil der noe eenmoal gern bije heuren.

Oondertusken he'w oawerleg: "As wiej noe van dat priezengeld dat der op oons lig te wochen, Henk ees wat met doot". "Dan hef den ok ees 'n moal wat; mö'w em vuural nog mear nich vertellen". Den zaaterdagmirrag, wiej noar de Vuch. Roem op tied bi'w der en zet oonze fietsen an 't droad. Der löp wat volk rond um de leste kooflatsen vot te wearken, de baan oet te zetten en de neurige klapsteulkes an te sleppen. Zo heanigan keump der ok ne boonte

allerhaande an leu, dee ok met wilt doorn, de weare in. Ik ken ze nich. Kluuren van "Deelden", -rood zwart- en een "zwart-wit", zee ik tusken de gewone hemde, bloesjes en boerenboezeroens. Wiej twee, met oonze oranje steern, wiej valt voort op; dat maakt indruk. Hoo het dat ok al wier? Intimideren, juist ja. Wie deankt zölfs dat nen eankelen em al begint te kniepen en leawer in hoes was 'ebleewen. En de leu mear kieken noar oons; met moond en oren gaapt z'oons an. 'n Tamtam hef good 'ewearkt. "Dat möt dee twee rappe jongs oet Boorn wean, vaste". Doar zit ze wal; oom Hennik en tante Geeske, steil vuuran. Eur zal niks misgoan. Zee nikt oons too, wiej nikt wierum. 't Wördt der al drokker in de weare. As wiej umzichtig ok nog ees oonze spikes andoot en wat sprintjes trekt, möt et eur wal duudelijk wean wat ze hier hebt lopen. De leu goat der nog mear ees rech vuur zitten.

't Is zo wied, verzamelen! De meute geet van start. Et tempo dat bepale wiej; 't lig nich zo hoog want Henk möt nog wat ronden met können kommen. Achter oons is 't 'n hechen en bloazen van belang. "Nog ene ronde!" Wiej wocht neargens meer op en trekt mear ees 'n paar registers der bie j lös. 't Is net

of den sliert achter oons stil steet. Twee achterbiewers lappe wiej en flitst oawer 'n streep. "Dat is nog ees lopen", heure wiej 't volk reageren. En doarmet krie'w de haande duftig op mekaar. Da'w oons zo greuts veult als wat, dat sprek.

Wat der wieder te doon is, doar woch wiej nich op. "Kö'w voort oonze prieze metnemmen?" "Wiej möt vanoawend ok nog woor aans lopen". (Dat 't gewoon 'n luk gengelen duur Boorn is, dat hoo'w eur nich an de bel te hangen). 'n Vuurzitter sprek oons toe; mij wördt vief geulden oawerhaandigd en Eggie strik nen rieksdaalder op. "Zo, dat he'w binnen". Wiej stoat wier met beare beene op de grond. "Wiej goat!" Vuur da'w opstapt, krig Henk van oons nen daalder oet 'ekeerd. Onwies blij is –e.

Heemkundevereniging Borne springlevend

Jan Wegter

Wat moeten wij ons gelukkig voelen met zo'n Borne Heemkundevereniging, met z'n bestuur en vrijwilligers.

Elke keer sta ik werkelijk versteld hoeveel werk en tijd er door 'n grote groep mensen onder ons gedaan en gepresteerd wordt, om steeds in Borne en omstreken zo aan de weg te timmeren.

Als buitenstaander op de achtergrond kom ik er 'n beetje achter hoeveel moeite, denkwerk en tijd er door het bestuur en actieve leden gedaan moet worden om dit alles te organiseren.

Voordat het er alles zo netjes bij staat moet er veelal met heel veel personen afspraken worden gemaakt en aan heel veel dingen gedacht en geregeld worden. En dan ook nog proberen om het zo voordelig mogelijk voor elkaar te krijgen, het is werkelijk fantastisch.

En wat kunnen we weer steeds genieten van alle leuke en interessante artikelen in ons *Boorn & Boerschop*. Weet u wel hoeveel tijd en energie er door de schrijvers in wordt gestopt. Misschien ook eens 'n idee om aan andere leden/lezers een oproep te doen om ook eens de pen of computer te gebruiken en 'n stukje te schrijven. Ik ben benieuwd naar nog meer leuke stukjes om te lezen.

Hierbij mogen we de vele sponsors ook bedanken, zonder hun (vaak financiële) bijdragen kunnen we de kosten en de contributie in de hand houden.

Ik wil hierbij het bestuur en al die actieve leden, het kost hun heel veel moeite en tijd, bedanken en hopen nog vele jaren te genieten van de vele interessante en leerzame activiteiten.

Namens velen onder ons, bedankt.

Uit de Bornse Courant van 30 januari 1986. Van vrijwel totaal isolement tot unieke ligging aan internationale verkeersaders

Harry Filart

Auteur Harry Filart schreef dit artikel in 1986 en eigenlijk is het nog steeds actueel. Destijds waren er grote ontwikkelingen middels de bouw van de Stroom Esch, de aanleg van de Kardinaals- hoed en industrieterrein Molenkamp. Nu zijn de Zuidelijke en Westelijke Randweg, industrieterrein Buren en de Bornsche Maten actueel. Daarom een kijkje terug in de tijd. Let u vooral op de conclusie van dit artikel, die staat nog steeds als een huis.

In 1986

Van Borne naar andere delen van het land is momenteel een „fluitje van een cent”. Zelfs een vice versa is op één dag meermalen te doen. Voor plezier of zonder enige reden kost het een lieve duit, maar gebeurt het „heen en weer” of „kris kras” met

economische doeleinden, dan kan het zelfs lucratief zijn. De verbindingen in ons vaderland zijn heden ten dage perfect en kronkelend door het landschap zijn ook in onze dreven wegen verschenen die aansluiting hebben op snelwegen in alle richtingen. Al doen de talloze voertuigen op deze wegen, met

nauwelijks enige argwaan, veel afbreuk aan het milieu en komen dagelijks files voor door een te groot verkeersaanbod, of ander noodlot. Toch is het ideaalbeeld daar. Ook met het openbaar vervoer kan men tot in bijna alle uithoeken van ons land komen. Zij brengt binnen een bepaald tijdslimiet de passagiers op hun bestemming. Een nog sneller ‘enkel en retour’ kan men bereiken als het luchtruim wordt verkozen. Landingsbanen zijn keurig over de windstreken verdeeld.

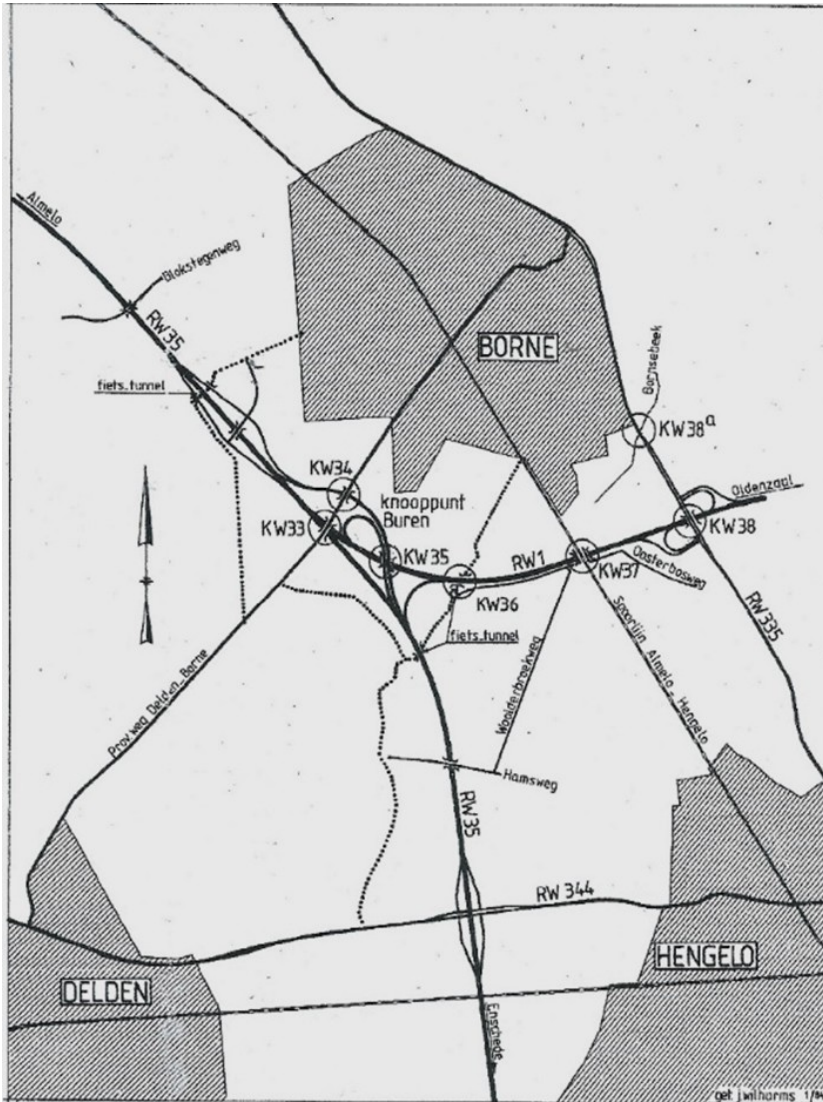
Zo was het ‘vroeger’

In vroegere dagen was dit evenwel anders. Zo'n 150 jaar geleden was Borne en ook de rest van Twente nog bijna van de buitenwereld afgesloten. Er was hoegenaamd geen contact met het overige deel van 's lands bevolking. Met noeste arbeid poogde men met primitieve hulpmiddelen in sobere behoeften te voorzien. Door de beperkte mobiliteit in die dagen bestond er een historisch gegroeide serviliteit en gereserveerdheid. Tevens behoorde een sterke neiging naar het traditionele tot het volkskarakter. Men was conservatief en goode niet graag oude methoden overboord. De Tukker hield van rust en gemoedelijkheid.

Borne had halverwege de negentiende eeuw bijna 3.500 in-

Kijkje in de Grotestraat gezien vanaf de RK Stephanuskerk. Boven: eenvoudige dorpsbebouwing rond 1900. Onder: het centrum heeft zich verplaatst van Oud Borne naar de omgeving van de Grotestraat. De foto dateert uit de jaren '80. Foto's: collectie gemeentearchief Borne nrs. 003882 en 003875.

Het toekomstige (in 1986) wegennet in beeld gebracht.

woners en dit was nauwelijks minder dan steden als Enschede, Hengelo en Almelo. Er was nog maar weinig keuzemogelijkheid in wat betreft de beroepen. Landbouw was nummer één en de textiel, die aan het opkomen was, diende eerst nog als bijverdienste. De enige verbinding met de rest van het land kon slechts gaan via de wegen Oldenzaal-Goor-Deventer en Enschede-Almelo-Zwolle. De gebruikers moesten hiervoor echter een flinke tol betalen en daarom werden deze wegen meer noodgedwongen benut. De boer bleef liever thuis of ging hooguit op visite bij de noabers.

Twente werd industrieland

Een belangrijke ontwikkeling deed zich voor in de vijftiger jaren van de negentiende eeuw. De invoering van stoom oefende een geweldige invloed uit op ons woongebied. Door aanleg van het Overijssels Kanaal - in 1855 - kreeg men al een behoorlijke verbinding met de buitenwereld. De grondstoffen

voor de groeiende industrie kwamen veel gemakkelijker op de plaats van bestemming. Stoomkracht wordt eigenlijk al in 1830 genoemd, maar kon toen in het oosten nog niet leiden tot een grote opleving. Dat gebeurde pas twee decennia later toen ook in Borne de eerste stoomweverij verscheen (Spanjaard). Twente werd toen industrieland. In 1865 kwam de spoorlijn Almelo - Hengelo - Oldenzaal - Bentheim - Salzbergen tot stand en een jaar later de spoorverbinding tussen Zutphen - Hengelo - Enschede naar de Duitse grens. De infrastructuur was daarmee duidelijk verbeterd omdat toen ook Duitsland via het spoor bereikbaar was. Twente raakte geleidelijk uit haar isolement. De industrie wist de vooruitstrevendheid keurig te benutten, maar de gewone man (of vrouw) miste nog de middelen van vervoer. Zij moesten zich nog hoofdzakelijk behelpen met de „benenwagen” of was aangewezen op een horten en stoten met de huifkar.

Contact met andere streken

Na de Eerste Wereldoorlog kwam er een grote stroomversnelling. Op allerlei gebied ging men zich moderner inrichten. De mobilisatie bracht zowel ouderen als jongeren in contact met andere streken van het land. Twente ontsloot zich en werd ook ontdekt. Drentse arbeiders zakten met hun gezinnen af om te gaan

werken in de Twentse textiel. Borne was indertijd gegroeid tot zo'n 7000 inwoners. Het motorisch verkeer kwam op gang. De auto deed zijn intrede. Ook de fiets onderging een metamorfose en ging van het balanceren op het hoge wiel naar meer stabiliteit, als in huidige vorm. Zandwegen werden verhard. Er kwamen provinciale wegen, rijkswegen en ook in eigen stad of dorp werd de bereikbaarheid steeds groter. De weldaad om zich te verplaatsen was begonnen. Mensen uit andere landsdelen ontdekten het oosten en zij raakte „vertukkerd” van het Twentse land.

Borne timmert aan de weg

Met de aanleg van steeds maar nieuwe wegen (A1/A35 en binnenkort de Kardinaalshoed) wordt het gaan en komen naar en van het drukbevolkte westen steeds gemakkelijker. Hoeveel „stadse” bedrijven kwamen niet in onze richting, hoeveel stedelingen gingen niet in het oosten werken. Veel 'import'

komt ook naar ons dorp. De nieuwe woonwijk Stroom Esch kent al heel veel vreemdelingen. Borne is blij hiermee. Zij hebben immers ook nog een sociale functie voor de gemeente. De burgemeester koestert elke aanwas. Het magische aantal van 20.000 inwoners is nabij. Dit betekent in financieel opzicht veel voor de gemeentekas.

Borne heeft zich gesetteld aan 's lands wegennet en is daarmee uiterst gelukkig. Men heeft immers een industrieterrein waarvoor zich in eerste instantie niet al teveel gegadigden meldden. Maar Borne gaat aan de weg timmeren. Men gaat zichzelf promoten. Een stichting is ontstaan die dit pionierswerk op zich neemt. Het winkelcentrum wordt meer en meer aantrekkelijk gemaakt. De actie „Tipgever” wordt gelanceerd. Middels een verstrekt paspoort wordt de bevolking de kans geboden om tips of aanwijzingen te

geven aan het gemeentebestuur, die kunnen resulteren in een verkoop van industrieterrein. De betreffende inwoner kan dan zijn rechten doen gelden op 5% van de verkoopprijs.

Dinsdag j.l. – let wel 28 januari 1986 - was burgemeester Hehenkamp, samen met ambtgenoten uit een vijftal andere tipgemeenten, te zien in het NOS-journaal. Ook toen kreeg de eerste succesvolle tipgever in Borne, de heer Stoop, zijn geld uitgereikt.

Borne is een verrassend middelpunt van Twente. Ruim en groen tussen de Twentse steden. Schilderachtige kern met enkele waardevolle monumenten en het heeft een aantrekkelijk woonklimaat. Borne is uitstekend bereikbaar door haar ligging aan internationale verkeersaders (Randstad - Duitsland - Scandinavië) en ligt op een luttele afstand van Luchthaven Twente. Kortom: Borne met een hart "dat klopt".

*Links de al in gebruik zijnde A35. Midden de aanleg van de Kardinaalshoed en onder de aanleg van de A1. Geheel rechts boven de wijk Letterveld. Midden boven van links naar rechts de N742, de weg naar Delden.
Foto: Collectie gemeentearchief Borne, nr. 005930.*

Het kalfje van de jongs van Wegter

Jan Wegter

Naar aanleiding van het prachtig uitgevoerde prentenboek "Borne uit de Tijd Gekenschetst", t.g.v. de 80-ste verjaardag van Hans Leuverink, kwam bij mij het verhaal weer te boven van het slachthuis aan de Brinkstraat.

*De jongs van Wegter;
Jan en Nico*

Wij als jonge jongens, waren altijd nieuwsgierig en gingen graag op onderzoek uit in ons dorp Borne en omgeving. Zo kwamen we ook nog al eens bij het slachthuis. We vonden het heel interessant hoe de koeien gedood en geslacht werden. Het slachthuis was toen aan de Brinkstraat¹⁾. Dat pand was later de eerste vestiging van Bons & Evers.

Er stonden er 'n paar slagers naast de koe die geslacht moest worden, Eén om deze in bedwang te houden en één

man vóór de koe om 'n kogel in het midden van de kop te schieten. Dan plofte het beest op de grond en kon de volgende slager met 'n groot mes zijn keel doorsnijden. Wat 'n bloed stroomde er dan uit! Het bloed vingen ze op in speciale bakken en dat werd later dan weer gebruikt voor o.a. bloedworst.

Al met al vonden we dat altijd heel spannend en er werd ons gevraagd of we later ook slager of slachter wilden worden, dan konden we nu wel vast meehelpen. Dat vonden we ook wel 'n goed idee.

Wat moesten we dan doen? Om te beginnen het slagersvak te leren, is het goed om te helpen de darmen van de geslachte beesten schoon te maken en dat moesten wij doen door heel hard in die darmen te knijpen, zodat al de stront eruit geperst werd.

Ja, dat wilden we wel. We vroegen wat we daar mee konden verdienen. "Nou wanneer jullie ze allemaal uitgeperst en schoongemaakt hebben krijgen jullie 't kalfje, dat daar buiten aan de paal staat".

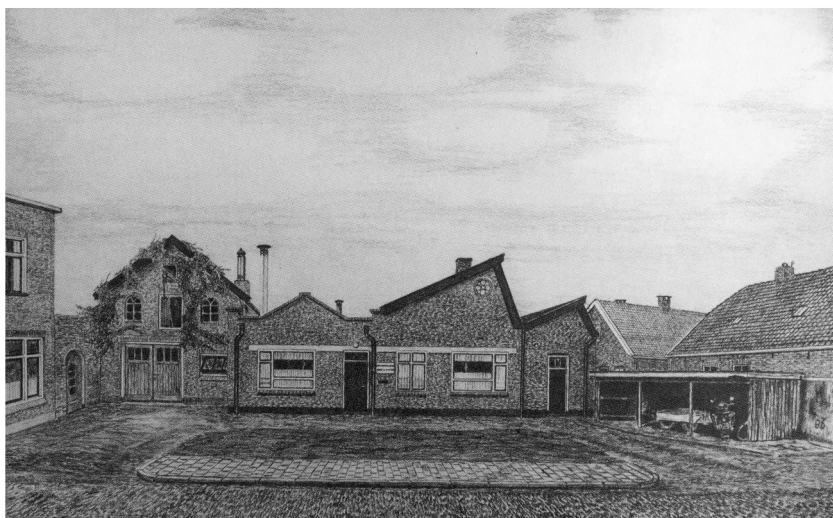
Dat was voor ons 'n prima deal en na 'n hele morgen in de stront gestaan te hebben, kregen we het kalfje mee naar huis.

Onderweg in de Marktstraat, ongeveer bij juffrouw Malie en meester Spoek voor de deur, begon dat kalfje te schijten en wilde het niet verder. Wij maar trekken en aan zijn kont duwen, maar het kreng wou niet meer verder. Toen kwam er 'n kerel langs en die zei: "le mut 'm an zien stet draeien dan geet he wa wier verder". Zo kwamen we, Nico en ik, mooi met 'n kalf in hoes.

Maar Pa en Ma zagen dat helemaal niet zitten en zeiden: "Dat ku'j nich maken. le mut dat beest wa weerum breng'n, ma goa noe ma eerst etten".

De eerste lepels hadden we nog niet op, of er stonden twee kerels bij ons in de keuken en vroegen of wij, de jongs, 'n kalf hadden meegenomen van het slachthuis. Ze hadden het kalfje al lang gezien, want die stond buiten op ons plaatsje bij de waterput, maar wij wilden dat (ons) beestje niet kwijt. We hadden het echt zelf verdiend en zouden aan onze oom Jan Hassels-Mönnink wel vragen of het kalf zo lang bij hun in de stal en wei mocht.

Nou dat was niet bespreekbaar, onze ouders en de heren vonden dat geen goed idee en ze namen het kalfje weer mee terug om alsnog geslacht te worden en wij, Nico en ik, hadden ons de hele morgen te pletter gewerkt in de stront en nu ook nog geen kalf en geen geld.

Het oude slachthuis aan de Brinkstraat, waar later Bons & Evers begon
Tekening Hans Leuverink

¹⁾ Blz. 27 "Borne uit de tijd gekenschetst" door Hans Leuverink. Uitgave Heemkundevereniging Borne.

In en om Hengelloo, Borne en Delden -3- Van Borne naar Delden

Viator

Onder het pseudoniem Viator beschreef dominee H.M. Bruna een flink aantal wandelroutes hoofdzakelijk in Twente. Een aantal ervan werd in 1897 in boekvorm uitgegeven door de Hengelose uitgeverij F.L. ten Cate onder de titel *In en om Hengelloo, Borne en Delden*. In de gids zijn ondermeer drie wandelingen in en rond Borne opgenomen. In vorige nummers van *Boorn & Boerschop* wandelden we in het dorp Borne en naar Hertme en Zenderen. In de laatste aflevering van deze serie wandelen we naar Delden.

De redactie heeft mooie plaatjes bij elkaar gezocht die gemaakt zijn in de periode dat Bruna door de gemeente wandelde. Tevens is zoveel mogelijk de huidige straatnaamgeving tussen haken aangegeven.

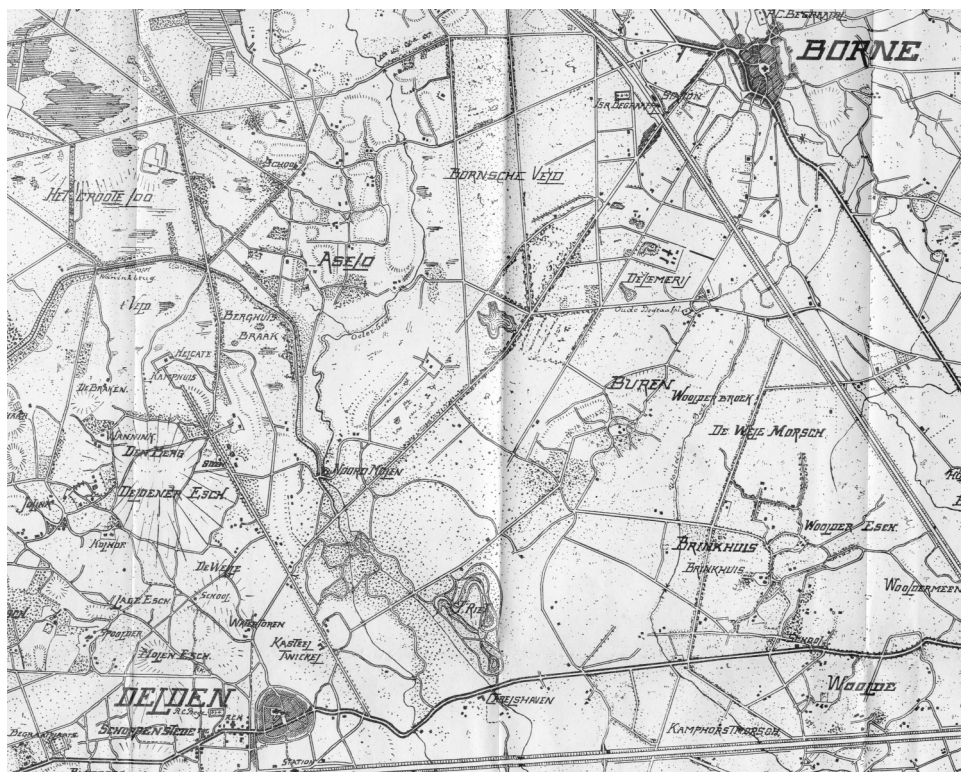
Wanneer wij van Borne naar Delden willen wandelen, kunnen wij drie wegen kiezen, den eenen meer oostelijk over Buren, den anderen meer westelijk over Azeloo en een derden daar tusschen in.

Wij kiezen den laatsten en verlaten Borne, bij de villa van den heer Meijling, den spoorweg overstekend (Deldensestraat) Wilden wij naar Azeloo, wij zouden tegenover de villa van de heeren Spanjaard, aan den Almelooschen straatweg, langs diens koetshuis

hebben kunnen inslaan en zouden dan ten westen van 't Station een overweg hebben gevonden (Azelosestraat). Die weg leidt langs het Israëlitische kerkhof en is een zonnige weg door de heide. Wij willen dan maar liever een kleinen omweg maken en kiezen den reeds genoemden overweg, beoosten het Station.

Dadelijk over den spoorweg treffen wij de machiniefabriek der firma Ledebouer rechts, en vervolgens de weverij, vroeger van de HH. Kleijn en Ledebouer, nu toebehoorende aan eene vennootschap en den naam dragende van Bornesche stoomweverij en ververij. Nu volgen aan de rechterzijde twee heerenhuizen,

waarvan het eene, bewoond door den heer Kleijn, een aardig trapgeveltje heeft. Aan de linkerzijde zien wij een fabrieksschoorsteen op enen kleinen afstand van den weg, dat is het tichelwerk, de steenbakkerij van den heer Morselt, waar men een ringoven heeft, zoodat men voortdurend kan bakken. Een weinig verder staat, rechts aan den weg, aan een plas, door de Bornesche jeugd 's winters als ijsbaan, 's zomers als zwemkom gebruikt, een klein onoogelijk gebouwtje met een schoorsteen. In elk ander deel des lands zouden we meenen een klein stoomgemaal te hebben, maar dat verwachten we hier in de heide allerminst. Toch is 't er een. Maar even als een Hollander onder eenen watermolen verstaat een molen, die 't water wegmalen moet en men in Twente daarentegen er eenen molen onder verstaat, die door water gedreven wordt, zoo is ook dit stoomgemaal niet bestemd, om den plas

Een deel van de wandelkaart van de tocht naar Delden.

De Deldensestraat in de richting van het dorp. Links het zogenaamde "kleine fabriekje": de Bornesche Stoomweverij en Ververij. Rechts de woningen van de rode lap.

leeg te malen, maar dient alleen, om in tijden van droogte, als de fabrieken der HH. Spanjaard gebrek aan water hebben, deze van uit dien plas er van te voorzien.

De weg was vroeger een min of meer verharde zandweg en wordt nu in goeden staat gebracht. Zoo ver hij op Bornsch gebied ligt, is hij van een daar langs loopend voetpad afgescheiden door paaltjes, waar deze ophouden, begint de weg eigendom te worden van Twickel. Wij volgen dezen weg, rechts en links met dennen afgewisseld. Al spoedig krijgen wij een vijsprong, rechts gaat een weg naar Azeloo, links naar Buren en het Schild, tusschen den weg, dien wij afkwamen en dien naar Azeloo voert de weg door het Bornesche Veld in de richting naar Zenderen. Wij zien dan ook al spoedig in de verte een rood dak tegen 't bosch afsteken aan de linkerzijde, dat onder Buren behoort. Daar begint de weg van Twickel en houdt Borne op. Wij krijgen eene eikenlaan, waar wij onder door, ter zijde de rossige heide zien en fraaie partijen en krijgen weder een afweg rechts naar Azeloo, dien wij zullen onthouden. Den weg vervolgend, treffen wij daar ter zijde rechts in 't bosch groote hoopen steen en en puin. Daar laat de eigenaar van Twickel, als er geen ander werk voor de arbeiders is, steenen tot puin stukslaan, om er de wegen mede te verharden en daar de Twentsche steen over 't algemeen hoog rood gekleurd is, kan men de wegen die er mede zijn bewerkt gemakkelijk kennen. We zullen er verschillende ontmoeten. Daarop volgt een weide, die 's winters als ijsbaan wordt gebruikt door de Bornesche jongelingschap. We krijgen dan zeer kort van elkander twee bruggen, waar de beide beeken naar Azeloo stroomende, onderdoorloopen en bespeuren dat wij meer en meer het kasteel naderen. De boomen worden grooter, de dennen aan den weg wor-

den ware woudreuzen, die kaarsrecht omhoog zich verheffen en links en rechts van ons breidt het bos er zich uit. Wij kunnen bijna de verzoeking niet weerstaan er in af te dwalen, maar volgen nu echter den weg en krijgen een brug over de Twickeler vaart. Steeds houden wij hooge denneboomen langs den weg van welke sommige scheef over de aangrenzende sloot hangen. Bij een open plek komen rechts fraaie boomgroepen in een weide in 't gezicht. De weg

buigt zich nu S-vorming dicht langs de sloot, die met palen en een ijzeren stang is afgezet. Nog een huis ter rechter zijde en wij zien voor ons den handwijzer aan de groote laan, waar wij op uitkomen juist tegenover den moestuin.

Wij gaan nu links af, merken eerst nog den weg op die langs den moestuin loopt en naar den Watertoren en Hoogspel voert en gaan langs de fraaie tuimanswoning de laan af naar Delden. Weldra is de weg niet meer door een muur - maar door een fraai ijzeren hek begrensd en wij hebben de wildbaan van het eigenlijke park ter zijde, waar wij groote troepen herten zien grazen, tot wij rechts van ons het kasteel zien verrijzen. Daar tegenover ligt de groote boerderij en een eind verder een paar vriendelijke huisjes Alpha en Omega geheeten, grootendeels onder klimop verscholen, en wij zijn aan 't eind der laan. In een uurtje is van Borne uit het stadje te bereiken.

De Twickelervaart.

Willen wij niet den kortsten weg gaan maar een fraaiere, dan zouden wij den weg kunnen kiezen over Azeloo. Even nadat de weg van Twickel begon kregen wij een kruisweg. Die voert links naar Buren, rechtsaf juist, waar een paaltje, 'verboden toegang' verbiedt het hout nevens den weg te betreden, voert een weg naar een boerderijtje Bokdam, waar een hek den weg afsluit om 't vee in de daarachter gelegen weide tegen te houden, juist bij dat hek is een eikenboom, een tweede weide volgt met mooie boomgroepen, ter wille van 't vee afgerasterd en de weg leidt verder over een nieuwe brug over de Oelerbeek weder in een weide met eikenboomen omzoomd en ook hier en daar met afzonderlijke boomgroepen en voert door een hek op den Azelooschen weg.

De Noordmolen.

Linksaf gaande zouden wij al spoedig den Azeloosche watermolen, den Noordermolen hebben bereikt en rechtsaf gaande zouden wij langs de vroegere havezaten Dubbelink en Graes achter om den Azelooschen esch zijn gekomen, die hoog gelegen ons een zeer schoon uitzicht op Borne geeft en waar een weg links ons naar de school voert. Maar dat zou ons nu te ver voeren. Wij gaan tegenover het hek, waar wij den weg bereikten een pad in dat ons dwars door een heideveld met dennen aan de 'Schipvaart' of Twickelervaart brengt. Daarlangs vervolgen wij den weg. Linksom gaande kwamen wij langs die vaart op den zelfden weg naar den Molen uit. Die weg langs de vaart is een rijweg en zeer schoon, de vaart zelve ligt tusschen hoog hout, meest dennen, en daar de weg hoog oploopt langs den zoom der vaart, die wij links in de diepte houden, terwijl rechts over het bouwland twee boerderijen, de een geheel in 't hout de andere meer open zich aan ons voordoen, de reeds genoemde havezaten. De weg loopt nu van de vaart af en brengt ons op een langen weg, rechts afgaande zouden we spoedig de school ter rechter zijde krijgen en kunnen dan daarlangs een weg inslaan, die ons in de eigenlijke buurtschap brengt.

Willen wij de wandeling in die richting verder uitstrekken, dan kunnen wij den weg vervolgen, die ons weer achter in den esch brengt, op sommige punten een mooie holle weg en zoo om die buurtschap heengaan of ook, voor de school langs een driehoek omloopen, die een fraai landschap te zien geeft. Wij gaan nu linksom en bereiken al spoedig een brug, de Almeloosche brug, over de vaart. Daar komen 3 wegen samen, de eene, een roode weg, met puin verhard, naar Almelo, de 2^e, de weg van

Azeloo, die wij afkwamen en daartusschen nog een 3^e, die 't veld ingaat.

Den rooden weg vervolgend, tusschen dennen met mooie doorzichten en rechts en links veldwegen door de Berghuis-braak. Weldra houden de dennen op en begint zwaarder hout te komen, een zijweg links voert weder naar den Watermolen, de weg is hier omzoomd met lariksen, die echter weldra vervangen worden door zware eiken-boomen en daar begint het bosch. Reuzenbeuken verheffen loodrecht hunne stammen hemelwaarts en welven hun bladerdak over den weg; wij maken eene kromming en hebben de lange laan voor ons. Als we nog even omzien, zien wij, dat daar ook 2 of eigenlijk 3 wegen samenkomen, de weg van de Almeloosche brug rechts, een andere, die afvoert in de richting naar Bakkenhagen en daartusschen een naar eene boerderij, Kamphuis, die juist aan 't eind van den weg voor ons in 't hout zich opdoet. Die tweede weg loopt achter de Deldener esch om, terwijl 't begin der laan ook dezen ter zijde houdt.

Dadelijk aan 't begin der laan krijgen wij rechts een groep forsche eiken. Even verder ligt een heuvel met jong opgaand hout beplant, de berg, in den esch en dan krijgen wij links twee vierkante vijvers. Tegenover den tweeden vijver, juist als de straatweg begonnen is en den rooden puinweg heeft vervangen, ligt eene groote keisteen ter zijde van den weg. Een krans van eikenboomen is om hem heen gepland en hij draagt tot opschrift: Getrokken door 12 paarden ben ik uit Azelo gekomen 23 February 1845. Niet onwaarschijnlijk is het de deksteen geweest van eene oude heidensche offertafel of van een steenen graf, zoo als men die in Drente bij Eext vindt. Wij kunnen nu de laan vervolgen, langs den

moestuin van het kasteel, door een muur van den weg gescheiden en komen dan weer uit op het punt, waar de gewone weg van Borne op de laan komt. Achter dezen steen over den Berg gaande, krijgen wij rechts voor ons het erve Wannink, de modelboerderij van Twickel. Daarbij staat een groep van 3 zeer zware eikenboomen. Daaraan is nog een historische merkwaardigheid verbonden. Naar de overlevering wil, zouden daar in den tijd der Hervorming hagepreeken zijn gehouden, zij heeten: de heilige eiken.

Wij hebben een paar malen den Watermolen of Noordermolen genoemd en die partij is te schoon, om er niet even heen te gaan. De molen zelf is een vierkant gebouw en werd, toen het scheprad nog in wezen was, waarvan nu de overblijfselen ons aan de vroegere bestemming herinneren, gebezigd als oliemolen. De boeren uit Azeloo en de nabijheid lieten er hun oliezaad slaan en in de stilte van het woud klonk de dreun van den stamper. Nu behoort ook dat tot het verledene en de molen dient als bergplaats, maar is gelukkig voor het landschap gespaard en even als die van Oele herhaaldelijk het voorwerp geweest van de belangstelling van schilders, die hem op doek of paneel hebben vereeuwigd.

Wij hadden van de Almeloosche brug aanstonds er heen kunnen gaan, doch nu wij zoover de laan

De drie heilige eiken.

reeds zijn opgewandeld, zullen wij, even voorbij den grooten steen gekomen, links afslaan. 't Is een gemakkelijk te kennen roode puinweg. Na enkele minuten krijgen we ter linkerzijde een boerderij met eikenhout ter zijde en een weide er voor, waar wij onder de boomen een tafel met glazen er op en stoelen er om heen zien staan. In het huis is boven de voordeur een steen ingemetseld met den naam Möllinkswoner. Wij toeven er even en de boerin schenkt ons een glas melk en als wij den weg vervolgen, hebben wij met enkele schreden den molen voor ons, die aan de eene zijde geheel met klimop begroeid is. Schilderachtig ligt het gebouwtje daar aan den waterkom tusschen de twee bruggen, over de Twickelervaart en de Oeler beek, in de schaduw van de hooge boomen, in alle richtingen een prachtig rustig landschap aan ons oog vertoonend. Op dit punt komen verschillende wegen bijeen. De eene weg gaat langs de vaart op, Noordwaarts en verdeelt zich dan rechts doorgaande naar Azeloo langs het punt, waar wij uit de weide op den weg kwamen, links zich ombuigend tot vlak voor de Almeloosche brug bij Lamaker. Een andere over de brug over de vaart zijn wij afgekomen en brengt ons bij den grooten steen en over de beek gaande, den weg vervolgend, zouden we op den weg van Borne naar Delden zijn uitgekomen. Ook als wij weder over de vaart gaan en den laatst ons nog overblijvenden weg kiezen, komen wij op dien weg uit juist voorbij de brug. We konden zelfs nog een eind afsnijden, wanneer wij over een vonder, rechts van ons, het pad volgden, dat zou ons al spoedig nabij de groote vaart op den zelfden weg hebben gebracht en eveneens bij den handwijzer op de laan hebben doen uitkomen.

Nog een weg van Borne naar Delden mag niet onvermeld blijven, die over Buren, een buurtschap tusschen beide plaatsen gelegen aan de zijde van Hengeloo. Wij konden ook van deze laatste plaats uit derwaarts wandelen als wij bij Welberg op den Bornschen straatweg insloegen of als wij bij Asveld den zandweg namen, die ons eveneens op dezen weg zou hebben gebracht. Wij zouden dan even voorbij een boerderij, met een heg om den tuin, waar een slagboom over den weg ligt de beek zijn overgegaan en vervolgens den spoorweg bij het daar staande wachthuisje, om dan dadelijk rechtoom te slaan, rechtuitgaande zouden wij bij 't Hof van Holland op den Deldenschen straatweg komen.

Wij konden ook even voor de spoorweg den breedten grasweg rechts verkiezen, die daar verder parallel met den spoorweg loopt en over een volgenden overweg ons over dezen brengt. Wij volgen den eerstgenoemden weg tot wij een brug overgaan. Rechts van ons hebben wij een wit huis, het Schild, en daar langs gaande zouden wij, bij Klaas aan de brug langsgaande, den Bornschen weg hebben bereikt. Even voorbij het Schild komt ook de weg van

Borne op dezen weg uit, die juist buiten het dorp van den straatweg naar Hengeloo zich afbuigt en langs de Lemerij loopt. Er is nog een korter pad, dat ingaat naast de villa van den heer S. Spanjaard en over den Steenoven loopt en iets verder op den weg naar Buren uitkomt. Als wij dan de brug bij 't Schild over zijn en linksom gaan, krijgen wij een dubbele laan voor ons uit. Aan den weg ligt links eene boerderij en de weg slingert zich door eschgronden en boerderijen tot een tweesprong, rechts, langs een dennenbos en, komt het pad van Borne op den grooten weg. Weldra zien wij voor ons een jachtpaal van Twick-

Boerderij te Buren.

el op een 5sprong tegen den esch staan. Wij kunnen de beide wegen langs den paal gaan maar kiezen den linkschen, waar in de verte het hooge hout ons wenkt. Daar bij dien paal hebben wij nog een mooi uitzicht op Borne.

De weg gaat eerst tusschen laag hout, dat den esch aan ons oog onttrekt en als de weg open wordt, zien wij achter den esch een achtergrond van dennenhout, links krijgen wij eene boerderij, terwijl de opvolgende esch rechts een schoon uitzicht biedt en weldra krijgen wij voor ons eene groote boerderij. Dat is Buren, dat aan den geheele buurtschap zinnen naam gaf, een zeer oude boerderij, een der grootste 'losse huizen' die men vindt en welke bewoners u pachtbrieven en pachtboekjes van 4 eeuwen zouden kunnen toonen. Daar gaat de weg langs weiden met de prachtigste boomgroepen, die men zich denken kan, met doorzichten in alle richtingen, die verrukkelijk zijn. Vlak voor deze boerderij verdeelt zich de weg, links gaat op Carelshaven, rechtdoor komen wij uit op het punt, waar wij van Woolde uit de dennenlaan van Twickel insloegen; de 4e weg gaat in de richting van Borne. Wij houden dezen weg, maar kunnen niet laten, telkens te blijven staan, even om ons heen te zien. Zulk een wonderschoon landschap als dit hebben wij er nog geen gehad op alle onze wandelingen, prachtige boomen, eiken en dennen en wilgen, rechts - links hoogopgaande eschgronden en afdalende weiden, aan alle zijden omzoomd met dennen-bosch, waar donkere eiken en zilveren wilgen op den voorgrond treden - ginds in de verte, rechts voor ons uit een eiken boomgroep en daar langs den zoom der weide gaan wij door langs het dennenbosch, dat daar straks den

gezichtseinder afsloot. Nog eenmaal willen wij omkijken om een laatsten blik te werpen op dit eenig schoone landschap, met zijn weiden met roodbont vee, grazend of zich strekkend in de schaduw der knoestige eiken, die in een waterplas zich spiegelen, aan alle zijden heerlijke doorlichten biedend; op die golvende eschen met dennen omzoomd, wier zwaargevulde halmen zich wiegelen in den avondwind, op al dat schoons, daar in een kort bestek bijeen dat onze pen niet naar waarde beschrijven kan; nog een laatsten blik en langs het dennenbosch komen wij voor een weg. Recht voor ons herinnert ons een verbodpaaltje, dat wij op Twickels gebied zijn, als hadden ons dat niet de prachtige eiken verteld. Wij konden rechts gaan om Burinkhoek heen, krijgen Borne rechts ter zijde; tusschen een dennenbosch links en een eikenboom rechts gaan wij door, laten een paar zijwegen ter linker, van welke de eerste ons bij het kasteel zou brengen, liggen en hebben den weg van Borne naar Delden voor ons, juist tegenover den weg naar Bokdam. Wij kunnen nu links naar Twickel en Delden of rechts naar Borne wandelen.

Verantwoording

De wandelgids met kaart kunt u bekijken op het gemeentearchief Borne. De afbeelding van de gids en de foto's zijn afkomstig van de hieronder genoemde website:

<http://overijssel1880-1930.blogspot.com>

Meer informatie over dominee Bruna en zijn wandelingen vindt u op:

http://overijssel1880-1930.blogspot.com/2009/07/in-en-om-hengeloo-borne-en-delden_727.html

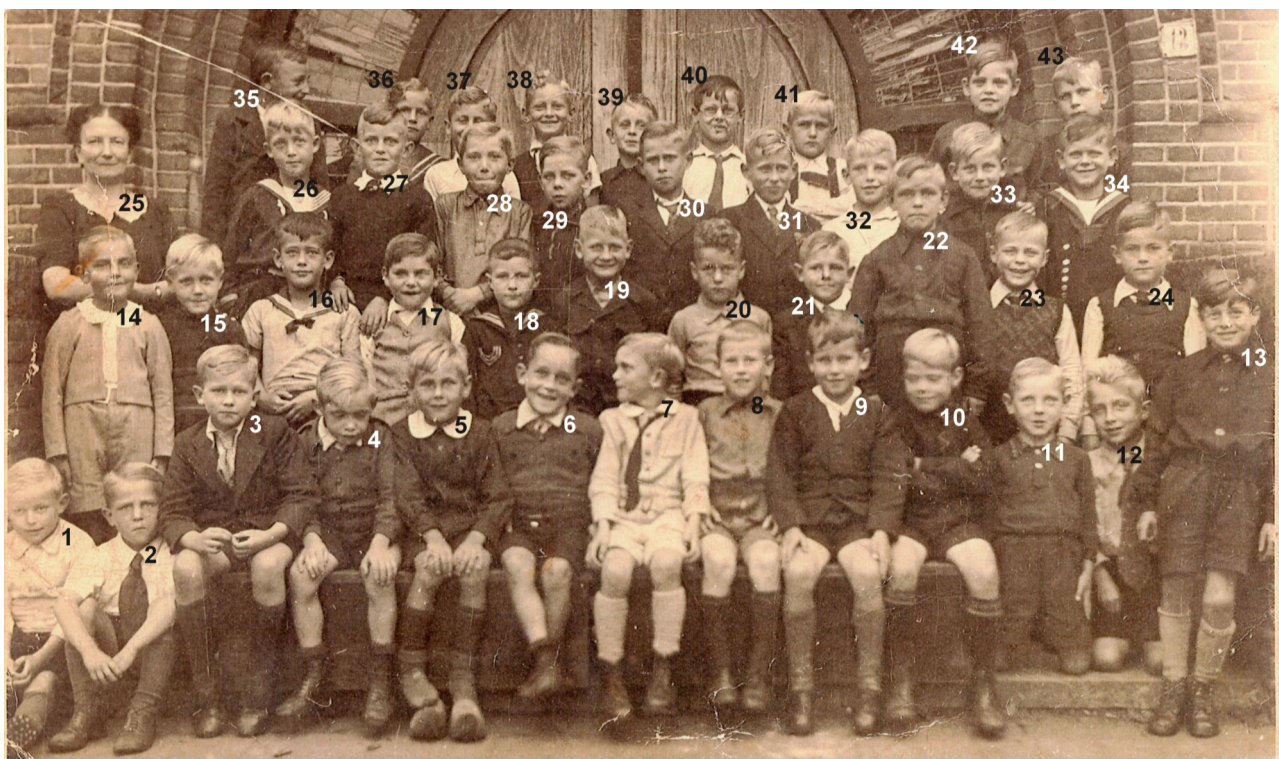
Schoolklas oet Boorn (1947)

Gé Nijkamp

Wanneer ik mangs bij tooval disse oolde foto wier 's zee,
Met al dee kleane jungskes dee ooit op school hebt zetn;
'k Ken ze stuk voor stuk nog, genn naam bin ik vergetn:
Roomse jongsschool in 'n Es, juffrouw Franke, klas twee.

Eere stem: "Hier niet zitten blijven, ook niet in je leven!
Altijd je best doen bij wat je later zult gaan maken;
Wie dat niet doet, zal zeker achterop gaan raken!"
Disn en den, ok zee-zölf zint al veurgood achter bleevn....

Wat zeg disse foto an leu dee hier nog oaver könt proatn?
Weast bliej da'j oe zölf nog op de foto könt zeen stoan,
A'w good te pas bliewt, hop wiej nog zetke met te goan!
En . . . bij alns wa'j doot ok 't kleane in eegn weerde loaten!

1	Fons Venhuis	15	Harrie Sprakel	29	Henk Wolters
2	Bertus Morshuis	16	Harrie Leuverink	30	Herman Wissink
3	Richard olde Olthof	17	Gerard Mulder	31	Jozef Wissink
4	Paul Nieuwkamp	18	Frans olde Olthof	32	Johan Leushuis
5	Willie Timmerman	19	Bennie ter Haar	33	Hennie olde Engberink
6	Peter Nieuwkamp	20	Hennie Leushuis	34	Antoon Leuverink
7	Jan te Kieffe	21	Gerard Sanders	35	Wim Konink
8	Harrie Annink	22	Gerard ten Tusscher	36	Frans Simonetti
9	Bertus Leferink	23	Jan Wegter	37	Wim Lenferink
10	Albert Boers	24	Peter Schunselaar	38	Frans Morselt
11	Gerard Grob	25	Juffrouw Franke	39	Gerard Leuverink
12	Gerard Nijkamp	26	Bennie Kamp	40	Gerard Wiggers
13	Paul Staat	27	Johan oude Nijhuis	41	Jan v.d. Meyden
14	Albert Mulder	28	Joop van den Nieuwboer	42	Bennie Analbers
				43	Hennie Velthof

Moo kent heure jongs

Zwier Kremer

“Ik loop dan ók heel wied weg, net as oonzen Frits,” zear Jopie. “En verget gin zak met te nemm’n vuur ’t grös,” zear Moo. Jopie zienen oonderlip hung zowat op’n naffel en zo gung hee op zien klumpkes ’t heuksken um noar de stroate. Wat veul’n hee zich te kot’edoan.

Too hee thoes kwam oet school, war’n Frits en Appie al lang in ’t Dikkerslaantje an ’t voetball’n. Zee hadd’n zich snel ’nen snee stoet of ’esnean’n, ’n luk botter d’r op en dan weg wean, um met de aand’re jongs oet de buurt te goan spöll’n. Jopie was nog te klèèn um zölm ’ne snee stoet of te snien. Nee dat moch hee nog nich. Jopie en un broodmes, dat was te geveurluk. En dus mos hee woch’n tot Moo hum ’ne snee stoet gaf.

Too dan Moo achter de striekplaanke hèn kwam, (zee kon het stuk striekgood woar zee met gangs was nich zomeer loaten ling’n) maak’n zee vlot ’ne snee stoet vuur Jopie en gaf meteen de boschop met: “Goa ’j eff’n grös plukk’n vuur de kniene, vuurda’j goat spöll’n?” “Dat he’k eergister ok al édoan,” zear Jopie. “Frits en Appie sint al wier an’t voetball’n. Dee doot ut hoast nooit. Ik goa ok hen voetball’n,” zear Jopie. “De kniene mot wal ettn hemm’n; ie kriegt toch ok alle daag’n te ett’n”, zear Moo. “En ik doo ut toch nich en a’k ut toch mut.” Mear Moo zear niks en toen noa enige stilte, zear Jopie dee volgende weurde: “Ik loop dan ók heel wied weg, net as onz’n Frits.” Woar noa Moo zear: “En verget nich nen zak met te nemm’n vuur ’t grös.” Dat zear Moo nich zo mear, want Jopie was nen kleenen dreumer den nog wal is wat vergat en hee was ok nich een van de vlugsten. Hee was vaak nich veuroet te braand’n en ze zearn wal us, dat hee met twee been’n in éenen bokspiepe leep.

En door gung Jopie..., zwoar verongeliëkt. Meer hee dach: “As ik weg loop könt ze mij ók opzeuk’n, net as oonzen Frits. Want wat waar’n ze bange éwes, ’n zet gelean, too ze nich wuss’n woar of oonzen Frits was”. Want wat was d’r gebuurd? Oonzen Frits harr nogal onwies völle klepp ’ehad van Va. Onmeundig volle. Doarnea leep hee noar boet’n en driftig as hee kon wean, gooi’n hee de duur too en reep nog duur ziene troan’n hen: “Dat doo’j nooit wier.” Zoonder nog één keer um te kiek’n, gung hee d’r van tuske. En too’w gung’n ett’n zaat’n ze allemaal an toafel, behalve Frits. Wat Va

en Moo ok reep’n..., d’r kwam gin Frits. Hee was weg en hee bleef weg. Hoovölle leu too wa nich hebt ’ezoch; het doer’n nen halven dag vuur de politie hem hef veund’n. Heel wied weg, ik geleuve dat hee achter ’t keerkhof an de roondweg heff ’ezött’n.

Den boer van ’n Molenhoeve hee heeten volgens mij Jaansen. Hee kwam wal ens op school um jongs te chartern vuur het eerpels garden. Op ’nen woensdagmiddag of op ’nen zoaterdag. Mangs kreegen sommige keender ok wal ens vriej terwijl ze noar school hadden ’emotten. Dat waarn, dan zeker nich de slechtste leerlingen, of misschien ok wal.

Biej dee kalver stakken wiej as jongs wal es ’nen haand in de moond; konn’n zee lekker op sabbeln. Mear ik harr meer op met de salamanders dee in den poel zaaten.

Foto’s: collectie gemeentearchief Borne, nrs. 005591 en 010610.

En Jopie dach: "En as ik now wegloope, mut ze mij ok opzeuk'n. Woarumme mut ik ok aait knien'nvoor plukk'n."

En zo leep Jopie de stroat op en dach: "Woaar za'k dan is hen loop'n, zodat ze heel lang zeuk'n mut vuurd dat ze mij veend." Met beide haand'n in 'n tuk leep hee de Almelsestroat op richting Zeender'n; aldoonde kwam hee langs 't laantje woar de jongs an't voetball'n waar'n, woar hee zo geern an met harr'doan. Want voetball'n kon hee nog nich good en hee wol 't ok zo geern leern, zodat ze'm aait zoll'n vroag'n at ze teng'n aand're buurt moss'n spöll'n. Want d'r was 'ne stroatcompetitie an de gang met de Strot, de Rooie Lap, de Nes en nog 'ne paar aand're buurt'n. En Jopie moch nooit met doon.

Zo leep hee 'n èènd langs de stroate; al moster'nd in zich zölm. Hee wol wied weg, woarhen eigenluk? Meer dat wuss'e nog nich. Hee leep al 'n aardig stuksken van hoes en keek of en too is achterumme um te kiek'n of d'r al leu achter hum ankwamm'n, of ze hem al mist'n; meer d'r kwam nog gin eene achter hum an.

"Ik loop wa wieder", dach Jopie. Dan goat ze mij wal miss'n. Biej 't bos sloog hee of, richting 'n Roondweg. 't Was wal mooi weer, de voggels float'n d'r vrolijk op lös. Misschien dean zee dat wal um Jopie 'n betke bliejer te maak'n. "Iej kónt fluit'n wa'j wilt, meer a'j meer nich dèènt dat ik doar bliejer van worr. Want ik mut grös plukk'n en dat mut'k," preut Jopie ting'n dee vliegende muzikaant'n. Hee was nich in de stemming um ok meer iets mooi te veend'n.

Too hee 'n èènd 't bos in 'eloop'n was, zag hee de poel in de wei van de Molenhoeve en doarin zit salemanders. En Jopie vergat eff'n zien verdreet en gung hen kiek'n of hee nog 'ne salemander kon veend'n. Kott'ns hadd'n ze, met de buurjongs d'r nog ééne vang'n en in 'nen emmer met water 'edoan. Meer Moo zear dat hee zo wal is dood kon goan: "Want iej hebt vuur zo'n dier gin voor dat hee neudig hef." Dus hebt ze'm weer loss 'eloat'n. Meer ze bunt wal mooi um te bekiek'n. Veural de konings-salemander, umdat den zo mooi oranje is onder 'n boek. Meer Jopie kon d'r gin eene veend'n.

En hee leep weer wieder. Hee keek nog is 'n moal umme of d'r al leu achter um ankwamm'n. Meer hee zag gin eene. "Ze mist mij nog nich", dach Jopie en

De Roondweg, den was d'r vuur het snelverkeer. Too Jopie doar zat te kniezen, kwamme d'r nog hoast ginnen auto vuurbiej. 'n Oorlog was ok nog mear net veurbiej.

Foto: collectie gemeentearchief Borne, nr. 00470.

dat veel um wal wat teng'n. Dus leep hee weer verdan en too hee biej de Roondweg kwam, gung e zitt'n; 't was mooi weer, de zonne scheen volop, meer hee vun d'r niks an. En dat kwam umdat nog gineene noar hum an't zeuk'n was.

Too hee doar 'n peuske harr' zött'n, keek hee is um zich hen en dach: "Wat zit hier völle klaower en peerdebloom'n; doar sint knien'n wal heel gek op en dat sint ze. Ik kon doar wal is wat van plukk'n, meer ik goa nich noar hoes. Loat ze mij meer is eerst miss'n net as too ze onzen Frits kwiet wann'n." En too gung Jopie an't plukk'n en leer de kloower en de peerdebloom'n op 'n heupken. Hee zag nog völle meer en hee plukk'n en plukk'n, ut heupken klaower en peerdebloom'n wörr groter en groter; 't wörr 'nen groot'n bult. Meer gin eene kwam kiek'n woar of Jopie was. Hee dach: "Ze zult wa nich weet'n woar of ik bin." Too dach Jopie biej zich zölm: "Wat zal Moo ongerust wean. Voort geet ze mij missen." Hee vun d'r eigenluk ok niks meer an um zo alleene an de Roondweg te zitt'n.

"Ik goa geleuf ik meer wier op hoes an. Meer ik vin't nich fijn dat ze nich achter mij an bint komm'n umme mij te zeuk'n en ik bin nog wal zo'n èènd van hoes of. Gineene dee mij mist." Hee stun op en too hee den bult knien'nvoor, dee hee plukt haar, zag ligg'n, dach hee biej zich zölm: "Harr ik now meer 'ne zak met 'enömm'n." En langzaam an köttel'n hee op hoes an. Nich te snel, want misschien zeukt ze mij toch wal. Meer vuurd dat hee 't in de gaat'n harr, stun hee al wier biej Moo in de kökk'n en hee dreej'n' nen betke um heur hen en vroog too: "Moo, hij mij nich 'emist?" En Moo zear: "Zo jong... en heb iej 't grös al plukt?"

Wie herkent wie? De Bornse afdeling van De Jonge Werkman in 1932

Anja Tanke

In het decembernummer van 2014 schreef ik over drie generaties Tanke naar aanleiding van vondsten in de schoenendoos van Catrien Tanke. De onderstaande foto maakt er ook deel van uit. Dank zij de hulp van oud-Bornenaar Ru Bartelink en Jaap Grootenboer zijn veel namen van de geportretteerden bekend geworden. Herkent u nog personen? Laat het weten aan de redactie.

1.	24.	47.	Olthof
2.	25.	48.	Zonder
3.	26.	49.	Zonder
4.	27.	50.	
5.	28.	51.	Oude Egberink
6.	29.	52.	Ben Tanke
7.	30.	53.	
8.	31.	54.	B. Mulder
9.	32.	55.	Klein Herenbrink
10.	33.	56.	Steenwelle
11.	34.	57.	
12.	35.	58.	P. Vogelpoel
13.	36.	59.	pater Leferink?
14.	37.	60.	kapelaan Ten Hagen
15.	38.	61.	
16.	39.	62.	kapelaan Van Wijk
17.	40.	63.	pastoor Elskamp
18.	41.	64.	
19.	42.	65.	
20.	43.	66.	kapelaan Vermeulen
21.	44.	67.	
22.	45.	68.	Mulder (broer)
23.	46.	69.	Jan Mulder
		70.	Zonder

Boekennieuws

Jan F. Deckwitz

Excuus

In het najaarsnummer van *Boorn & Boerschop* 2014 heb ik met *Boekennieuws* mijn visie gegeven op het boek **Borne uit die tijd gekenschetst**. Op dit artikel heb ik vijf reacties ontvangen. Deze reacties logen er niet om en betroffen twee onderwerpen: een aantal historische fouten in de tekst en het storende aantal grammaticale- en stijlfouten. Drie reflectanten spraken wel hun bewondering en waardering uit voor de vele mooie tekeningen in het boek.

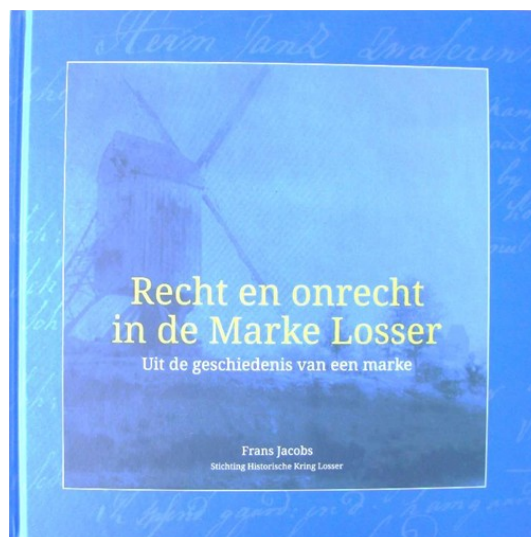
Ik moet bekennen dat ik het boek, toen ik mijn bevinding schreef, niet in mijn handen heb gehad en zelfs niet had gezien. Van de drukker ontving ik twee dagen vóór de uiterste inzenddatum voor kopij van dit blad, een aantal teksten en drie tekeningen. Hierop heb ik mijn stellingname bepaald. Dit had ik tot dan nooit gedaan en had ik ook nu niet moeten doen! Hierdoor is een verkeerd beeld van het boek gegeven. Bij deze bied ik u, lezers die het boek hebben aangeschaft, mijn welgemeende excuses aan.

Titel : **Recht en onrecht in de Marke Losser**
 "Uit de geschiedenis van een marke"
 Samenstelling : Frans Jacobs e.a.
 ISBN : 78-90-73338-00-5
 Aantal blz. : 120
 Uitgever : Stichting Historische Kring Losser

Dat ik dit boek aan de orde stel, heeft zijn reden: te weten dat de gegeven informatie breed interpreteerbaar is naar andere marken in Twente en een goed beeld geeft van de ontwikkeling van het markebeheer en -bestuur in het algemeen.

In het boek wordt een beeld geschetst van het leven in en de organisatie van de marke Losser. Het ontstaan van gewaarde erven en de noodzaak om tot een overkoepelend bestuur te komen wordt geschetst aan de hand van rechtzaken en aanvullende afspraken. Beheer en bestuur kosten geld, dus worden er "belastingmaatregelen" genomen. Uitgebreid wordt de historische ontwikkeling van deze maatregelen besproken aan de hand van het schattingsregister, verpondingsregister en zoutgeldregister. Zelden heb ik een beter inzicht hierin gekregen dan door het lezen van dit boek. Vervolgens komen de "rechtspraak in criminele- en civiele zaken" aan de orde met vele zaken gerelateerd aan de tijd waarin deze zaken spelen (van de 15^e tot de 19e eeuw). Geweldig om dat te lezen! Tot slot komt het markerecht aan de orde met holingverslagen. In het boek vind je zeer veel afbeeldingen en foto's (gelukkig ook in kleur) uit de historie en markegebeuren van Losser. Het boek ziet er goed en verzorgd uit. Voor de € 15,— dat het boek kost, kun je het eigenlijk niet laten liggen.

Bij het boek is een CD gevoegd met gedigitaliseerde bestanden van alle oorspronkelijke histo-

rische documenten die in het boek aan de orde komen. Het is goed om deze documenten in hun oorspronkelijke vorm te zien en te lezen. Waar nodig wordt in de tekst van het boek op duidelijke wijze naar deze bestanden verwezen. Het betekent wel dat er, naast de enkele uren leesplezier, ook de nodige tijd besteed kan worden aan het bestuderen van de teksten op de CD.

Toegevoegde waarde van dit boek is een losse bijlage: **Een fietstocht door de Marke** waarmee je nu, vandaag-de-dag, door de marke kunt gaan om de restanten uit het verleden eens anders te zien en te ervaren. De fietstocht bestaat uit twee etappes van respectievelijk 18 en 16 km met een uitgebreide beschrijving en verwijzingen naar zaken die in het boek aan de orde komen.

Voor nadere informatie en het bestellen van het boek: zie www.stichtinghistorischekringlosser.nl.

Nog leverbare uitgaven

Titel:

	Prijs:
Periodiek Boorn & Boerschop. Verenigingsperiodiek van Heemkundevereniging Borne	€ 4,--
Bonje in Borne. Verwikkelingen rond de bouw van de nieuwe St. Stephanus kerk (Hans Gloerich)	€ 8,--
Borne, historie en volksverhalen. Jubileumuitgave van de Bornse Heemkundevereniging (1987)	€ 4,--
Grepen uit de historie van Borne. Deel 2, met zaakregister (1987 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Kiek toch 's. Beeldkroniek over de gemeente (1988 / G.P. ter Braak & H. Noordhuis)	€ 10,--
Landweren, Borgen & Postwegen. (1990 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Grenswisten rond de gemeente Borne. (1991 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Veertig jaar later. Jubileumuitgave van de Bornse Heemkundevereniging, verhalenbundel (2002)	€ 4,--
Kadastrale atlas 1832 Borne / Weerselo. Met kaartenmap (2005 / H.C.O. Zwolle)	€ 15,--
De hof te Borne. 800 jaar geschiedenis van Borne. (2 ^e druk, 2006 / H. Woolderink)	€ 10,--
Van Nazareth tot Nazareth. Religieus erfgoed in Borne (2009 / Jaap Grootenboer)	€ 8,--
Van Borghende tot Borne. Een overzicht van de Bornse geschiedenis (2009 / Martin Thiehatten)	€ 12,--
Gerard Potcamp. Een Twents priester apostolisch vicaris tegen wil en dank (2011 / Hans Gloerich)	€ 20,--
Borne bij de tijd. 27 verhalen over het verleden van Borne (2012 / Hans Gloerich)	€ 10,--
De melbuul'n van Nazareth. Bijnamen in en om Borne (2012 / Leo Leurink)	€ 12,50
Borne uit die tijd gekenschetst. Potloodtekeningen van Oud Borne en oud Boornsen (Hans Leuwerink)	€ 19,50

Leden krijgen 10% korting. Prijzen zijn exclusief eventuele verzendkosten. Genoemde uitgaven zijn verkrijgbaar bij het Historisch Informatie Punt van onze vereniging, gevestigd in het Kulturhus. Het HIP is geopend op dinsdagmorgen en woensdagmorgen van 10 tot 12 uur.

Enkele uitgaven zijn ook verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel.

**Voor uw taxatie
van
onroerend goed**

in verband met boedelscheiding,
suksessie - verkoop.

Tevens onteigeningsdeskundige en
boerderijen bemiddeling.

J.F.M. Hassels Mönning
makelaar en beëdigd taxateur
Lid Agrarische Sectie

Watertorenstr. 14 - Borne - Tel. 074-661581

**Honderd jaar
ervaring in drukwerk**

HASSINK DRUKKERS HAAKSBERGEN

Handelsstraat 1 - 7482 GW Haaksbergen
Postbus 177 - 7480 AD Haaksbergen
Telefoon (053) 572 17 77 - Telefax (053) 572 62 75
E-mail hdh@hassink.nl